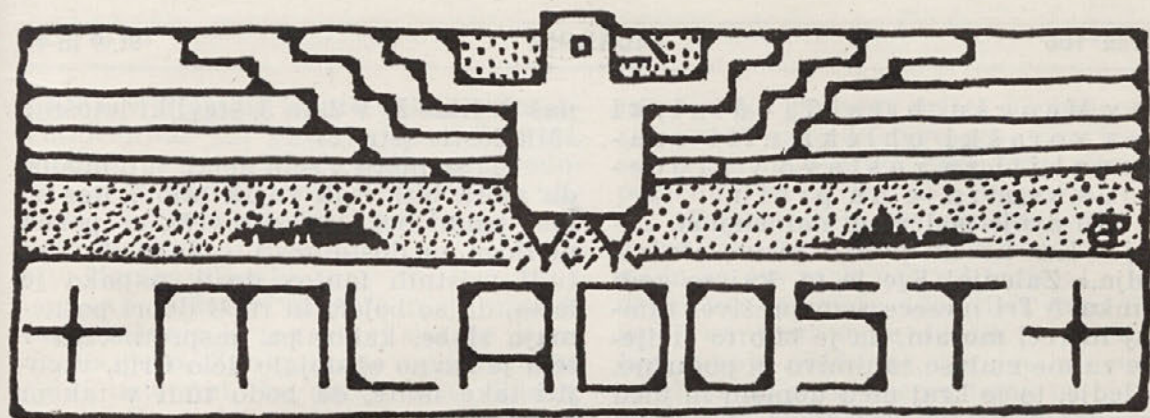

GLASILO SLOVENSKIH ORLOV.

ŠTEV. 9 in 10.

SEPTEMBER, OKTOBER 1915.

LETNIK VIII.

PISMO IZ ZALEDJA.

Na 14 dnevnem dopustu sem doma na prelepi naši Gorenjski. Nobenih pisem, nobenih poročil ne dobim, česar sem prav vesel, ker sem se odločil, da porabim ta kratki čas samo za svojo družino. Štirje so moji malčki, ki so komaj spoznali ateja, ko je prišel nekega večera po večmesečni odsotnosti domov v uniformi. To je bilo popraševanja! Enemu dopade bajonet, drugemu čepica, ena hoče vedeti, če sem že bil v vojski, druga me popraša, če jemo pri vojaki tudi jabolka in hruške. V krogu teh štirih mi minevajo dnevi prehitro. Tudi moji mali že nekam plašno štejejo dni do nedelje, potem pa še par dni — in ateja zopet ne bo. Za dolgo? Ne vem . . .

Danes smo dobili pošto. Moja zlatolaska Anica mi je prinesla ovitek, iz katerega sem razvil zadnjo številko »Mladosti«. Veselo sem bil presenečen. Hvala Bogu! »Mladost« ni zamrla, čeprav ji je vojska pobrala že dva urednika. Prepričan sem, da tudi prelepi cvet slovenske zemlje — Orlovska organizacija — ne bo umrla, čeprav kosi smrt po bojnih poljanah ravno najlepše cvetove, ki jih je rodila ta organizacija. Moj Bog! Vsaka številka »Mladosti« je kot mrtvaška knjiga naše organizacije. List za listom, cvet za cvetom . . . Takoj ko sem prelistaval zadnjo številko, se mi je napolnilo srce trpeke bolesti. »Tudi ti!« sem vzkliknil, ko sem zagledal med padlimi Orli sliko Ivana Rodeta. Poznal sem ga pre-

dobro tega junaka, ki je bil med prvimi v naših vrstah že takrat, ko je bila naša organizacija še podobna šibkemu drevescu, o katerem se je še dvomilo, da bo zrastle kdaj v močno drevo. Že takrat je bil junak, kar ga je bilo. Fant, kot rojen za nas! Od tistega prvega časa sva se potem srečavala na vsaki naši prireditvi, pri vsaki večji seji ali pomembnejšem sestanku. Še potem, ko si je ustanovil svoj dom, še potem nam je ostal vedno zvest. Zadnjič sva se srečala spomladi pred ljubljansko »Cukrarno«. Jaz sem bil še v civilu, on pa je bil že prišel iz Galicije. Smrt ga ni pobrala na bojnem polju, ampak zaznamovala ga je že tamkaj, da ji ne uide. Šla je mimo njega in dihnila vanj ter ga pustila, da je šel domov, k svoji družini, umret pod milo nebo naše slovenske zemlje, v kateri počiva sedaj njegovo truplo.

Junak Ivan Rode, naj Ti bo žalosten spomin med Orli junaki! Več za danes ne morem, prišel pa bo morda čas, ko bodo tudi bratje Orli postavili svoj »železni ščit«, v katerega bodo zabijali zlate žebelje, na katerih se bodo lesketala imena — za Boga, domovino in cesarja — padlih junakov. Med prvimi se mora blesteti ime Ivana Rodeta, o katerem pravi kratko poročilo v zadnji številki »Mladosti«, da je rekla o njem njegova lastna mati, da ga ni slišala nikdar zakleti. Isto poročilo pravi: Ko se je ustanovila Marijina družba za mladeni-

če v Mengšu, bil si Tiedini, ki se v vojaški obleki nisi sramovaliti za zastavo v procesiji s svetinjo na prsih.

To dvojce podčrtam namenoma. Zakaj? Ker hočem pisati pismo »Iz zaledja.« Zaledje! Kje je to, kaj se godi tamkaj? Tri mesece sem preživel tamkaj in reči moram, da je bilo to življenje za me nadvse zanimivo in podučno. Zaledje, to je kraj med domom in med bojnimi frontami. Zaledje, to je velika tovarna, kjer se delajo iz civilistov vojaki. »Delajo«, pravim, ker je treba precej dela, da se napravi iz civilista vojak. V častniški šoli se nam je reklo, da je prvi predpogoj napraviti iz človeka vojaka ta, da se ubije v njem civilista. Je nekaj vendar v tem. Isti čas, ko so tudi v meni »ubijali« civilista, sem čital zanimiv roman danskega pisatelja Jensena »Sence z bojnih poljan.« Pisatelj opisuje dogodke iz časa rusko-japonske vojske. V uvodu pravi: »Da, uniforma! — Kdor ni sam doživel, bo komaj razumel, kakšno moč poseduje uniforma. Ona popolnoma usužnji moža. Ona ga oropa njegovega zasebnega Jaza. On pozabi, kaj da je bil, pozabi včasih celo na otroke in ženo, na sorodnike in dom. Pride čas, ko delujejo njegovi možgani samo s sedanostjo, vse drugo je kot izbrisano. — On je vojak. — Mi drugi pa čitamo o bojnih dogodkih in se zgražamo ter moremo komaj verjeti, da so ti možje bojnih poljan še ljudje. Mi jih smatramo za tako strašno podivjane. In vendar je zmožen isti mož, ki v bojnem metežu nabode svojega nasprotnika na bajonet, en četrť ure pozneje sedeti jokajoč ob svojem ranjenem konju. Najmočnejša nasprotja značijo otroka. »Vojak« pa je neke vrste otrok. On spada k otročji dobi človeštva. Ta doba pa traja še vedno.«

Duhovito je to povedano. Natančno pa more to razumeti samo tisti, ki je sam okusil »čar« uniforme. Da, uniforma! Ona res prenaredi človeka ne samo po vnanje, temveč tudi notranje. Imel sem priliko opazovati stare in mlade, kako so postali naenkrat vsi drugačni, ko so »slekli civilista«. Z uniformo so oblekli tudi vojaške navade — žal, da premnogi samo slabe. Toda to je drugo poglavje, o katerem se bo dalo pisati morda kdaj pozneje. Splošno velja za življenje v zaledju to, kar je napisal

naš Š. Klas že v 2. in 3. številki letošnje »Mladosti« (str. 24):

»Ti se motiš,« sem dejal, »ali misliš, da mora biti vsak vojak falot? Res so med njimi nekateri suroveži, ne pozna ne Boga, ne dostojnosti... Je med nami tudi pristnih fantov dosti, napaka je le ta, da so boječi in rajši dobri posnemajo slabe, kakor pa nasprotno. In v tem je ravno obstojalo delo Orla, vzgajati take fante, da bodo tudi v takem slučaju stali trdno...«

Tako je! Zato so pa značaji, kot je bil pokojni Ivan Rode in kot jih je še mnogo med Orli, kot svetle luči sredi goste teme, ki se vlačijo v podobi surovosti in drugih umazanih strasti nad zaledjem. Povdarjam, da sem srečal mlade fante med rekruti, ki so s svojim vzornim obnašanjem, resnim in pametnim vedenjem osramotili zrele može, ki imajo doma ženo in otroke. Kar je doma temnega, bolnega, propadlega, to vse se kaže v zaledju še v podvojeni luči, stopa še bolj značilno na dan. Naš »Janez« ima to veliko napako, da misli, da ga surovost dela še bolj »fejst fanta«. To misel mu pa utrjuje postopanje premnogh »višjih«, ki so že več let pri vojaki. Zlo vsemu temu korenini v razmerah, ki so vladale še pred vojsko med vojaštvom. Saj se je začelo šele zadnja leta pri nas bolj resno se brigati za one, ki so odhajali v vojaški stan.

Splošno se mora reči, da so slike, ki jih gledamo v zaledju, temne, žalostne. Zato pa človek v tem življenju z veseljem pozdravi res »fejst fanta«, če ga sreča in mu stisne roko. Srečal sem jih. Že na prvi pogled se jim je poznalo, da so prišli od nekod drugod kot večina drugih. Kmalu so se odkrili. Bili so člani izobraževalnih društev in orlovske organizacije. Te sem srečal med navadnim moštvom. V častniški šoli so mi pa bili posebno dragi oni, ki so prišli tja iz Št. Vida iz knezoškofijske gimnazije, kateri premnogi gojenci se izobrazujejo tamkaj za častnike, nekateri pa so kot naši Orli že prelili kri za dom.

Zaledje je vedno polno: eni odhajajo, pa že prihajajo drugi. Iz bolnišnic prihajajo, od dopustov in pa novi rekruti. Iz vseh teh se formirajo potem takoimenovani »maršbataljoni«, ki odhajajo na fronto. V sedanjem času jih je mnogo med njimi, ki gredo že v dru-

go, da, v tretje na fronto. S kakšnim ob-
čudovanjem jih gledajo zlasti rekruti,
kako zvesto poslušajo njih pripovedo-
vanja in slede temnim in svetlim sli-
kam, ki jih ti izkušenci odkrivajo pred
njih neizkušenimi očmi.

Maršbataljon!

»Ali si že pri marš?« to je navad-
no vprašanje, ki je zastavi znanec znan-
cu najprvo. Zanimivo je opazovati te
ljudi tiste dni, ko dobe nove obleke,
»mrtvaško odelo«, kakor jo navadno
nazivljejo. Tudi ta uniforma ima svoj
čar. Čisto preobrazijo vojaka ne samo na
zunaj, ker je nova, temveč tudi notra-
nje. Na obrazu leži resnost, surove be-
sedse se poizgube, pride dan skupne sv.
izpovedi, žene in sorodniki prihajajo
po slovo, delo pri kompanijah ni več
tako naporno, vse se sredotoči v nekem
napetem pričakovanju, vse je tako, kot
bi komaj čakal tistega dne, ko bo treba
odrinuti. Neka nervoznost vlada v
vrstah. Oni od »marš« se daleko razlo-
čijo tiste dni od drugih, ki še čakajo pri
»erzackompanijah«.

Tiste dni, ko sem prišel iz častni-
ške šole nazaj h kadru, se je odpravljaj
naš maršbataljon na fronto. V naši vo-
jašnici sta bili nastanjeni dve kompa-
niji. Enoletni prostovoljci smo imeli
posebej sobe. V svoji sobi sem imel to-
variša, ki je bil tudi eden izmed »fejst
fantov«. Seznanila sva se šele v vojaš-
nici in mnogo večerov nama je poteklo
v razgovorih, ki so bili zelo pristrčni.
Ker sem bil starejši od njega, je imel
zaupanje do mene in prostodušno mi
je odkrival bolesi svojega mladega sr-
ca. Pripovedoval mi je o očetu, ki je za-
pustil družino in otroke, da je mogel
prosto živeti. Pripovedoval mi je o svo-
jih sestrah, katere je pristrčno ljubil.
Tožil mi je o težavah, ki jih je imel pre-
stati kot ubožen dijak, navezan na mi-
loščino dobrosrčnih ljudi. Iz tega živ-
ljenja ga je poklical bojni klic. Ni bil
še na vrsti, da bi šel tja gori, kjer se
preliva kri za domovino, ampak pri-
pravljaj se je z vso vnemo na tisti dan,
ko bo treba tudi njemu odriniti.

»Marš« je bil pripravljen. Čez dva
ali tri dni je imel oditi bataljon. V so-
boto se je zazdelo, da odide v ponedel-
jek. Tisto soboto zvečer je bil moj to-
variš nekam nemiren. Govoril je o Ga-
liciji in o onih, ki morajo iti. V nedeljo
dopoldne sem imel opravka izven vo-

jašnice. Ko pa sem prišel opoldne na-
zaj, sem zagledal svojega tovariša v
»mrtvaškem odelu«. Začuden sem ga
pogledal, on pa se mi je nasmejal:

»Enkrat moramo tako iti, bolje, da
grem prej. Zato sem se javil prostovolj-
no in so me vzeli,« to mi je dejal. Ves
drugačen se mi je zdel tisti dan. Čar
lepe vnanjosti se je družil pri njem s
čarom nove uniforme, vse sive, vse nove
od glave do pete. Vsemu temu pa je da-
jala pravi čar preprosta odkritosrčnost
mladega, nepokvarjenega srca.

Zgodaj zjutraj drugi dan so se zbra-
li na prostornem dvorišču vojašnice. Pe-
sem se je razlegala po sobah in hodni-
kih. Pesem, ki je priklopela do vrhunca
po navdušenih besedah, ki jih jim je
govoril njih stotnijski poveljnik. Iz na-
še vojašnice sta odhajali dve kompa-
niji. Vse pa so se imele zbrati na mest-
nem trgu, kjer se jim je imel podeliti
blagoslov.

Stopil sem na hodnik in gledal na
dvorišče. Oko mi je iskalo tovariša, da
mu še enkrat izročim srčen pozdrav.
Med sivimi, vse enako oblečenimi po-
stavami mi ga je bilo težko najti, zla-
sti, ker sta stali naša in še ena druga
kompanija tesno druga ob drugi. Ko ta-
ko gledam, se mi je zazdelo, da gleda
name neki znani obraz. Nagnil sem se
še bolj skozi okno.

Med vojaki naše sosednje kompa-
nije sem zagledal — svojega očeta.

Tudi on me je gledal. V tem po-
gledu — morda zadnjem — je bilo iz-
raženo obestransko odpuščanje vsega,
kar je bilo med nama, kar je že nekaj
let razdvajalo pota sina in očeta.

Predno sta še kompaniji odkora-
kali, sem šel v svojo sobo in moje srce
je trpelo tisti dan pod težo žalostnih
misli. Morda je pisano tako, da zbrše-
mo s srčno krvjo na bojnih poljanah,
kar je bilo zagrešenega v naši družini.
En brat je krvavel v Srbiji, drugi se že
mesece bori v Galiciji, oče je odšel pred
tedni tja gori in mene še čaka. Ena moja
sestra je kot usmiljenka prestala na-
pore bolgarsko-turške vojske in čaka
zdaj v Sofiji, da ji bo morda treba iti v
drugo na balkanske bojne poljane...

To mimogrede. Pozneje sem zve-
del, da je bil oče vpoklican med 42-
50letnimi in ostal takoj prostovoljno
pri kompaniji ter se tudi prostovoljno
javil k »maršu«. Da se nisva srečala

preje, je bil vzrok to, ker sem bil jaz šele nekaj dni tam kot on pri kadru. Morda tudi on sam ni hotel, ker, kakor rečeno, že pred leti sta šli poti med nama narazen.

Oče! Deliva breme krivde kot bova delila težave s stotisočnimi drugimi. Prepričan sem, da si odhajal kot mož in da boš moško izvrševal stavljeno si nalogo. To bo odvagalo vse drugo. Pokora je težka! Ne dvomim, da si si jo naložil v popolni svesti, da je p o k o r a. Tudi jaz hodim skozi tri dni z enako zavestjo.

In težka je ta pot, pa je tudi lepa! Je trnjeva, pa so tudi rože vmes! Je oblačna, pa so tudi solnčni dnevi! Le poglejmo, kako jo hodijo naši Orli.

Berite njih pisma! Prosim, berite njih pisma vsi, ki ste kdaj dvomili nad orlovskimi vzori. Ti »biseri pisemske literature«, kakor jih je imenoval gospod prelat Kalan, so čisti izrazi nepokvarjenih duš, so zrcala, v katerih odsevajo orlovski vzori.

Pri Bogu! Srečen in vesel sem, da sem vsaj malo mogel pripomoči, da so Orli med Slovenci. V teh težkih dneh čutim šele prav to srečo veseljstva skupnih teženj, ki smo si jih postavili Orli.

Ali pa ni morda sreča hoditi skozi življenje za skupnimi cilji z ljudmi, kot

so fantje taki, kot je bil pokojni Ivan Rode, kot so bili premnogi, ki so zapisani samo že v letošnjih številkah »Mladosti« med padlimi Orli junaki? Ali ni morda sreča boriti se za domovino s takimi junaki kot so ti, katerih pisma beremo v letošnjih številkah »Mladosti«? Pisma, iz katerih vsakega odsevajo globoke misli in srčna čutila nepokvarjenih duš. Tudi umreti s takimi fanti je sreča!

Skrbite torej vi, ki ste ostali doma, da bo »erzackompanija« naše orlovske organizacije vedno močna dovolj. Prišel bo zopet čas, ko bo treba iz te »erzackompanije« pošiljati širom slovenske zemlje »maršbataljone« borit se za v e r o i n s v o b o d o z l a t o. Mi, ki nam je zdaj dano, da se moramo boriti za dom in cesarja, bomo prvi, ki se bomo zopet pridružili tem četam — če pridemo nazaj. Če ne, bomo pa tam gori v drugačnem »zaledju« — v nebesih — prosili Boga, da bo rosil svoj blagoslov na orlovske »maršbataljone«, ki se bodo formirali iz raznih »erzackompanij« po raznih odsekih širom slovenske zemlje.

Orlovska armada ne sme propasti, to čutimo zdaj bolj kot kdaj prej!

Zato pa, bratje: Na zdar!

Kokrica pri Kranju, 25. avg. 1915.

Ivan Podlesnik.

NAŠA ZVEZDA.

ANTON KOMLANEC.

Ob plotu je slonel mladenič. Gledal je v nebo, posuto z zvezdami. Zazrl se je v zvezdnati svod in glej, na temotnem oboku je zasijala posebna zvezda. Njena svetloba je bila večja in milša od vseh drugih. Gledal je, kako izhajajo žarki. Prepletali so mrak in se ustavljali pri zvezdah. Kjer so postali, se je zlila drugih lučic motnejša svetloba z njeno. Slednjič so zvezde spojile svoj običajni lesk z njenim nenavadnim in celo nebo je pobleščalo.

Mladenič pa je zrl zvezdo in prišla ga je klicat sestra: »Večerjat pojdi!« Pri tem je okrenila pogled in zasijala ji je v oči čarobna zvezda. Prišla je mati: »Kje sta vendar?« Videla ju je in kregala: »Kaj vama je?« Tudi mati se ni vrnila, ker je zagledala čarno lesketajočo nebno luč. Oče, ki je prigodrnjal

zadnji iz sobe, bi bil morebiti zaklel, da ni bil napol začuden, kako da ni nikogar nazaj. Na nebu pa je žarela, zdelo se je, čim dalje lepše, prelepa zvezda, razpošiljala žarke in svetlobni kosi so padali na zemljo v najčudovitejših spremenih. Strmeč zapazi oče, da že žari sinu obraz kot bi ga zvezda spojila s sabo.

Prilezla pa je teta od sosedovih. Rabili bi fanta za drugi dan. Osupnila je žena videč večerjo na mizi in odprto kuhinjo in sobo in vežo, pa nikogar nikjer. Matere njen klic ni prizval. Zato je stekla iz hiše stisnivši ruto na obraz. Strah jo je namreč bilo. »Morebiti so v hlevu, v skednju, ali je ušla živina na vrt,« so ji odgovarjali domači in šli sami gledat. Toda kdor je zašel na vrt, je bil deležen skupne usode, ki ga je pri-

držila skupini ob plotu. Gledal je, kamor so gledali vsi, čarobno zvezdo na sredini neba, kakor je dosehdob ni opazil nihče.

Zbrala se je malone cela vas na začaranem vrtu. Ostanki se niso upali več tje, ker ni bilo očitvidno nikogar nazaj. Krepak mož, ki ga niso imenovali bojazljivca, se premisli, preden gre, in obrne korak v župnišče, da gre župnik z njim ob večerni uri. »Ker čudo se nocoj godi,« je opomnil. Ž njima spò ostanki vasi in celo selo objame prelep večer, ki pa menja lice, kakor da je dan, in jim spet zavest govori, da bi imela biti noč, saj svetijo zvezde na nebu in med njimi je jasno ločiti nočni obod, ki bi bil popolnoma temen, da ni zvezd. Toda videti je vse kakor podnevi gore in gozdove in potoke. Slednjič upoznajo vsi, da je vse to čudo zahvaliti čudni zvezdi. Prelivajoča luč miče in lesketa, da ugasnejo pred tem večerom vsi dosedanji majevi in junijevi dnevi.

Tudi gospod župnik ostrmi. Oko namah obrne na vzrok čudovitosti in obstane uprt v zvezdo. Nova in nova svetla moč lije iz neba in oko spremlja kite zlatih las, ki jih pošilja na valčke potokov, ki so mu znani, tako da loči srebrne luske plavajočih ribic. Bujne krone dreves menja luč rounk v poljubne božje in vse gozdove naokrog, kakor bi jih Bog za nebo zasadil. Polje povživa nebne pramene in tje do konca gor blestijo trave in klasje in sadike, da bi se jih le angel smel dotakniti.

Končno odplava pogled častitega duhovna na obraze vaščanov. Glej, vsi so oblitni prelepe luči. Lepši so kakor vsa ostala narava. Sivolasi mož gleda, pa se ne nagleda. Mila zvezda, ki jo je zrl sipati prelestne vale, blesti iz obrazov. Bilo je, kakor da je čudovita zvezda naselila sebe v vsakega vaščana in zdaj sije krasna iz obrazov, oči, čela, tako da je okolica okrog prejšnjega vsakdanjega vaščana kakor kos nebes. Pa tudi vaščanov pozornost so vodili žarki, sinki mile zvezde, in spreminjali grapaste pašnike v vrtove, željne nadzemskim otrokom; obronke gora pa v sprehajališča, v katera bi sijajni knezi ne upali vstopiti, ker bi izgledali v tej lepoti kakor temne veše. Odvedli so njihove oči tudi na župnikov obraz, in glej, kakor da zvezda sije iz njega.

Osupla radost je mešala občudovanje kakor še ni nikoli. Njihovo strmenje se je srečalo z župnikovim. V tem trenutku so padli na nje novi snopi nebne luči in ravno ta hip jih dotakne angel spoznanja.

Bilo jim je hkrati, kakor da hočejo poslušati in govoriti. Angel pa obstane pri župniku in starček se spomni, da je že enkrat videl to zvezdo. Seveda ne v prosti naravi, ampak v narejenem starinskem poslopju. Rekli so mu semenišče. Boljše rečeno, slišal je o nji. In čudo! Spomnil ga je božji sel, da je že sam govoril večkrat o nji, govoril celo vsako nedeljo ravno tem vaščanom. Danes pa vidi njen prečudni lesk, njen čarobni učinek, njene sadove, ker se je rounk slučajno s srčnim pogledom vanjo zagledal doslej zapuščeni vaški mladenič in za njim vaščani. Na fantu je najočitneje opazil žareti luč in kakor prehajati na druge.

* * *

Ker so vsi pričakovali, je spregovoril duhovnik: »To je zvezda. Ne ni in vendar je zvezda. To je ona, o kateri sem vam pravil. Pravil pravzaprav vsako nedeljo in še posebej včasi. Čuli ste o nji, čeprav ni bila vidna v današnji krasoti, ko se je zazrl vanjo s polnim pogledom mladenič iz vaše vasi, sin sovaščana.

Ni več navaden fant, če tudi je ime zvezde že zelo navadno, ki pa je danes, ko objemlje mladeniča ob mračnem času, nenavadna ne sama v sebi, ampak v nam vidnem učinku. Glejte, ta mladenič, sin vaše vasi, to je Orel naš, in ta zvezda, občudovana luč, je katoliška vera, ki ga je rodila.

Verovali smo, toda nismo videli čarov. Sedaj jih. Zaročil se je nesebično z versko zvezdo dozdej nepoznani mladenič. Iz njega izžareva val luči na nas. Na vaših obrazih gori. Že jo vidim liti iz vaših oči. V vaše duše se je naselila. Zelo malo, par Judežev vidim med vami. Ne obrnejo oči zvezdi v lice. Proč strme. Ne prenesejo mojega pogleda, ne vzdrže vaše svetlobe, ti se kmalu ločijo od vas. Sovražni so zvezdi.

Vaša luč pa gori iz enega na drugega. Vidim že izlivati njen in zdaj tudi vaš sij v skupno velikansko luč. Ali ne vidite, da meče silne valove preko mej

vaših poljan, preko robov vam znanih gorâ.

Vprašujejo naokoli, kdo ste vi. In odgovarjajo: »Verni Slovenci so in utrinki njihove vere letijo daleč v dežele sosednih narodov. Zvezda jim je vlila vnemo, vžgala vzore, vnela upapolno delo.« Pravijo, da vojska in nje posledice zamoré vse to. Ne zamoré. Že so zagledali vašo luč sorodniki za mejami. Opozorili so jih nenadni plameni v njih širnih pokrajinah. Niso to neznani rodovi. Slovanski rodovi so, ki jih objemlje sij iz katoliške Slovenije. Srečni postajajo. Bili so nesrečni. Vojske so jih končevale. Temni vihar iz temnega brezdna je lomil njihova drevesa in grobnata polja so zrla preživele. Vmes pa so ležali mrličii.

Krvavo orožje ne osreči. Velike razvaline bi utegnile zagrebsti tudi vas in kuščarji so se že veselili, da bo konec Slovencev. Jezi jih, da vas je obsvetila zvezda. Prezgodaj njihovo veselje in prepozna jeza. V kogar pronikne ta zvezda, je isto, kakor da ga vzame v naročje nesmrtnost. Ne izdihne duše in odsekana roka zopet zraste.

Drugače kakor prej vidim rasti slovanstvo. Prej so dejali: »Ne pozna svojega cilja.« Zdaj brsti kot drevo, ki ima enoten vrh. Hrana mu je življenje in sok nesmrtna svetloba. Temelj drevesa se ne maje in enoten cilj imajo sedmeri rodovi. Rastejo, da objamejo veličino. Prej so mislili, da je v kosu zemlje ali da je v človeški besedi. Zdaj spoznavajo, da je v večni misli, ki ostane vsak dan sebi podobna. Ne postara, ker je rojena, da ostane. Kdor jo uživa, dobi njeno življenje, in kdor iz nje raste, mu ne odleti listje. Njegovih korenin nihče ne spodreže in njegovih vej sekira ne oskruni.

Sadimo drevo! In vi ste tako srečni, čeprav ste mali. — Ne, kdor ima največ topov, preobvlada, ampak, kdor ima največ nesmrtnosti, uspeje. V vašo dušo pa se seli taka moč in sveta zvezda jo spreminja v oko, ki ni na nobeni strani zastro. Iz vaše hiše, ki je majhna in svetu prikrita, prihaja rast in v nji zrastejo, ki mislijo, da brez vas zrastejo. Zrastejo pa, ker vi rastete. Vi pa imate v sebi rast, ki je v svoji pravi moči nevidna.

Gledavci, ki imajo oči iz prsti, mislijo, da ima tisti pšenice za ves svet, ki je natlačil žitne predale. V resnici pa jo ima tisti, ki skrije v zemljo moč, pa klije iz nje žito leto za letom. Tako majhna je ta moč, da jo skrije v enem zrnju in tako velika je, da razraste po celem svetu.

* * *

Glejte zvezdo, glejte, da vas svetloba prežari! Svetite, svetite, da tudi druge osvetli! Imenujte jo, da jo bodo znali po imenu, ko se bodo čudili njenim sadovom. Predajte se popolnoma njenemu vplivu, da ne postanete skaženi sadovi in da zaradi vaše skaženosti ne odvrne kdo očesa od zvezde. Se namreč že zbirajo okoli vas.

* * *

Ti pa, ki te je prvega tako odločno obsijala zvezda, da hočeš na njeni poti iskati smrti in življenja, povej njeno ime! In mladenič, ki ni več slonel ob plotu, ampak zravnano odgovoril pogledavši zvezdo, odvrnil zroč rojake, izrekel obrnjen v župnika, kakor izpove oni, ki da za besede, ki jih je izgovoril, življenje: »Ime naši zvezdi je: Katoličanstvo slovenstvu, čez slovenstvo slovanstvu, čez slovanstvo človeštvu.«

NEKAJ ZANIMIVOSTI IZ ŽIVLJENJA ALEKSANDRA VELIKEGA.

Po Plutarhu priredil J. Š.

Grški zgodovinar Plutarh je v svojem živahno pisanem orisu življenja Aleksandra Velikega nanizal lepo vrsto zanimivih dogodbic in bistroumnih izrekov. Naj jih tu podamo nekaj, ki nas bodo gotovo zanimali!

Aleksander Veliki, gotovo najsilnejši vojskovodja vseh časov, se je ro-

dil ravno tisti dan, ko je pogorelo pre-slavno svetišče boginje Diane v malo-azijskem mestu Efezu. Vedeževalci, ki so se ravno nahajali v Efezu, so kakor brezumni tekali po mestu, bili se v obraz in klicali: »Ta dan je rodil veliko pogubo in nesrečo za Azijo.« Filip, Aleksandrov oče, ki je bil takrat ravno

osvojil Potidajo, je prejel obenem tri prav vesela poročila: Da je vojskovodja Parmenion v veliki bitki premagal Ilirce, da je njegov konj zmagal v olimpijski dirki in da se mu je rodil Aleksander. Veselje je bilo še večje, ko so mu vedeževalci izjavili, da bo med tremi zmagami rojeni kraljevič nepremagljiv. Takrat pravijo, da je Filip v preveliki radosti vzkliknil: »O, bogovi, dosti je veselja, sedaj pa še kapljo bridkosti!«

Kot deček je pokazal Aleksander v vsem svojem vedenju, da zna svojo voljo kraljevsko vladati, le v hrepenenju po slavi ni poznal meje. Njegov oče Filip je bil zelo ponosen na zmage svojih vov pri olimpijskih igrah, tako da jih je dal upodobiti na novcih. A ko so Aleksandru namignili, naj bi se kot izvrsten tekač poizkusil v Olimpiji, je ošabno odgovoril: »Da, če bi imel kralje za tekmece!« Toda za rokoborbo ni kazal nikakega zanimanja.

Ko je pri neki pojedini Filip v velikem razburjenju izdrl meč, da bi prebodel Aleksandra, se mu je ta spretno umaknil, tako da je napadalec v pijanosti padel na tla. Pomilovalno je dejal Aleksander gostom: »Glejte, ta mož se pripravlja na vojni pohod iz Evrope v Azijo, pa ne more niti od ene mize do druge.« A kadar je prišla novica, da je Filip osvojil slavno mesto, ali izvojeval veliko zmago, se je slavoželjnemu mladeniču potemnilo vedro čelo in potožil je svojim tovarišem: »Moj oče bo vse sam osvojil in mi ne bo pustil nobene prilike, da z vami izvršim velik in sijajen čin.«

Že v zgodnji mladosti je bil Aleksander poln junaštva in neustrašenosti. To je posebno pokazal, ko je ukrotil bukefala. Filipu je namreč ponudil neki Tesalec konja z imenom bukefalos za izredno visoko ceno trinajst talentov. Šli so konja preizkušat, a videli so, da je divji in popolnoma neraben, ker vrže vsakega jezdeca raz sebe. Filip je bil ves nevoljen in je že ukazal nebrzdane konja odvesti, kar se oglasil Aleksander, rekoč: »Kako škoda lepega konja! Pa samo zato ga izgubimo, ker nihče ne zna pogumno in spretno ravnati z njim!« Filip je molčal, a ko Aleksander le ni odnehal, je dejal: »Kako? ti očitaš starejšim, kakor da si ti pametnejši in da znaš boljše ravnati s konjem?« Vsaj s tem si upam boljše ko

vsak drugi,« odgovori Aleksander. »Dobro! A če se drugače pokaže, kakšno kazeno ti naj naložim za tvojo drznost?« »Pri Jupitru, plačal bom konja iz svojega!« Pri teh besedah so se vsi izkušeni možje na vso moč zasmeli, Aleksander pa je stekel h konju, ga zagrabil za uzdo in ga obrnil proti solncu. To pa zato, ker je bil menda opazil, da se plasi lastne sence, če jo vidi pred seboj. Tako je tekal nekaj časa ob konju in ga gladil, dokler se mu ni polegla vroča jeza. Potem pa se je bliskovito vzpel v sedlo in obsedel kakor pribit. V začetku je pritegnil uzdo namoč k sebi in je podržal konja, ne da bi ga tolkel ali ostrožil. Ko pa je opazil, da žival postaja krotkejša in hoče teči, je uzdo popustil in drzno zakričal, da se je spustila v bliskovit dir. Filip in drugi gledalci so se zgrozili in umolkli. Toda ko je Aleksander bukefala namah obrnil in poln ošabnega veselja prijezdil nazaj, so vsi glasno zaklicali slavo mlademu kralju, oče pa je radosti zajokal, poljubil sina in mu dejal: »Sin, poišči si kraljestvo, ki je tebe vredno; Makedonija je zate premajhna!«

Ko je prišlo poročilo, da so Tebanci odpali in da so Atenci z njimi potegnili, je mladi Aleksander sam stopil na čelo vojske in jo peljal skozi slavno Termopile, rekoč: »Demosten (grški govornik, največji nasprotnik Filipov) me je takrat, ko sem bil v deželi Ilircev, imenoval dečka; ko sem bil v Tesaliji, je dejal, da sem mladenič; sedaj naj pa izve med atenskimi zidovi, da sem mož.«

Aleksandra je vzgojeval Aristoteles iz Stagejre, največji modrijan vseh časov. Še pozneje je večkrat trdil, da Aristotela nič manj ne ceni in ljubi kakor svojega očeta, češ, da se ima temu zahvaliti za življenje, onemu pa za dobro življenje. Sploh je imel do modrijanov vedno spoštovanje, posebno do Anaksarha, Ksenokrata, Dandamisa in Kalana. Toda ko je Aristotel izdal nekaj zelo učenih modroslovskih knjig, mu je Aleksander tako-le pisal: »Aleksander pošilja Aristotelu pozdrav! Ti nisi prav storil, da si obelodanil znanost, ki smo se je dosedaj učili samo s poslušanjem. Kajti v čem se bomo sedaj razlikovali od drugih, če bodo nauki, ki smo jih mi težko izvedeli, vsem pristopni? Jaz za svojo osebo bi se pred drugimi raje odlikoval z zna-

njem najimenitnejše modrosti kakor z veliko močjo. Da si mi zdrav!« Aristotel ga je v odgovoru potolažil, da je le majhno število takih, ki bi mogli razumeti njegove spise. Katehizem, iz katerega se je učil bojne umetnosti, je bila Iliada, ki je poleg bodalca vedno počivala pod njegovim zglavjem. Ko se je vojskoval v notranji Aziji, je pisal Harpalu v Babilon, naj mu preskrbi kaj knjig. In res mu je poslal celo vrsto spisov, da se je z njimi naslajal v bojnih odmorih.

Ker smo ravno govorili o njegovem spoštovanju do modrijanov, naj povemo, kako jo je izkupil pri znanem modrijanu Diogenu! Grki so imeli pri Korintu veliko zborovanje, na katerem so postavili Aleksandra za vrhovnega poveljnika v boju s Perzijci. Pri tej priložnosti so se Aleksandru poklonili mnogi državniki in modrijani. Pričakoval je, da bo enako storil tudi Diogenes iz Sinope, ki je ravno takrat bival v Korintu. Toda čudak je ostal doma; Aleksander mu še na misel ni prišel. Ker ga le ni bilo, je stopil Aleksander sam do njega. Diogenes je ravno na solncu ležal; ker pa je naenkrat prihajalo toliko ljudi, je dvignil glavo in uzrl Aleksandra, seveda brez pozdrava. Aleksander sam ga pozdravi prijazno in vpraša: »Kakšno uslugo ti morem skazati?« »Stopi malo iz solnca!« mu odvrne modrijan. Aleksander je stal sprva kakor okamenel; tako ga je zadelo modrijanovo preziranje; a nato je dejal svojim spremljevalcem, ki so se iz Diogena norčevali: »Resnično, če bi jaz ne bil Aleksander, bi bil rad Diogenes!«

Na svojem pohodu v Azijo je nekoč ukazal predse privedi deset mož iz neke indijske lažimodrijanske ločine. Ker so se bahali, da znajo na vsako vprašanje duhovito odgovoriti, jim je Aleksander ukazal staviti deset vprašanj, rekoč, da bo tisti, ki bi napak odgovoril, najprej usmrčen, potem pa še vsi drugi za njim. Najstarejšega med njimi je postavil za sodnika. Prvega so vprašali, ali je živih ali mrtvih več. Odgovoril je: »Živih, zakaj mrtvih ni.« Drugi je moral povedati, ali morje ali zemlja več živali redi. »Zemlja,« je dejal, »zakaj morje je le del zemlje.« Tretji, katera žival je najbolj zvita. »Tista, ki je človek doslej še ni spoznal.« Četrtemu so stavili vprašanje, zakaj so ti mo-

drijani pregovorili Saba, da se je Aleksandru uprl. »Zato,« je dejal vprašani, »da bi ali slavno živel ali pa sramotno umrl.« Peti je odgovoril na vprašanje, kaj je bilo poprej, dan ali noč: »Dan je bil za en dan poprej kakor noč.« Ker Aleksander odgovora ni razumel, je pristavil: »Na zvita vprašanja se zvito odgovarja.« Kralj se je nato obrnil na šestega in ga vprašal, kako se je mogoče ljudem najbolj priljubiti. Odgovor: »Če si najmočnejši, zraven pa krotak.« Sedmemu so stavili vprašanje, kako more kdo bogovom enak postati. »Če kaj takega izvrši,« je odgovoril, »kar je človeku nemogoče storiti.« Osmega so vprašali, ali je življenje močnejše ali smrt. »Življenje,« je dejal, »ker prenese toliko zla.« Zadnjega je zadelo vprašanje, kako dolgo je življenje prijetno. »Odgovoril je: »Dokler se nam smrt ne zdi boljša kakor življenje.« Zdaj se je kralj obrnil do sodnika, naj pove svojo sodbo, kdo da je najslabše odgovoril. Modrijan je menil: »Odgovori so bili čedalje slabši.« »Prav,« je razsodil Aleksander, »torej moraš ti najprej umreti, ker si zadnji odgovoril.« »Ne tako, kralj,« je odvrnil zvijačni starec brez zadrege, »ti si tako dejal, da mora tisti, ki bi dal najslabši odgovor, najprej (torej še pred odgovorom) umreti. Če nam torej sedaj kaj storiš, si lagal!« Aleksander jih je vse bogato obdaril in jih poslal na njih dom.

Preden se je odpravil na pohod v Azijo, je šel v delfsko preročišče vprašat za svet. A slučajno ravno v tistih dneh velika duhovnica ni mogla prerokovati. Tudi Aleksandru se je izgovarjala, a neustrašni vojskovodja jo je prisilil, da je morala iti v svetišče. Na poti je vzdiknila: »Sin moj, ti si nepremagljiv!« Na te besede je menil Aleksander, da ne potrebuje nobenega prerokovanja več; kajti to, kar je hotel izvedeti, je slišal.

Ko so bile priprave za odhod že skoraj končane, so mu prišli povedat, da se Orfejev kip (Orfej: bajesloven pevec grški) močno poti, kakor zelo razgret človek. Bali so se, da to kaj slabega pomeni. A Aleksander jih je potolažil, češ, da to pomeni, da bo izvršil tako sijajne in slavne čine, da se bodo pesniki in glasbeniki kar potili, ko ga bodo opevali.

Preden je stopil Aleksander z vojaki na krov, da bi se prepeljal čez Helespont v Azijo, je svoje prijatelje bogato obdaril: temu je podaril pristavo, onemu celo vas, drugemu dohodke celinega mesta ali pristanišča. Ker je na ta način razdal skoro vso kraljevsko posest, je pripomnil Perdikas: »Toda, o kralj, kaj pa si prihranil sebi?« Aleksander je odgovoril: »Upe.« »Dobro,« je pristavil Perdikas, »tudi mi, ki gremo s teboj, hočemo biti deležni tvojih upov.« S temi besedami se je imenovali mož odpovedal podeljeni mu zemlji in podobno so storili tudi nekateri drugi njegovi prijatelji.

Ko je prišel s svojo vojsko v Mali Aziji do deročega Granika, je zagledal na drugem bregu reke sovražno vojsko perzijskega kralja Darija v veliki premoči. Večina višjih častnikov mu je svetovala, naj v tem mesecu ne prekoraci globoke reke, posebno še, ker v mesecu Daiziju makedonski kralji niso imeli navade iti na vojsko. Aleksander si je znal pomagati. Mesec Dajzij je dal prekrstiti v drugi Artemizij, glede prehoda čez besno reko pa je dejal poveljniku Parmeniju: »To bi se Helespont sramoval, ko bi videl, da se bojim Granika, dočim sem čez njega samega šel.« Na te besede se je brez obotavljanja vrgel s trinajstimi eskadrami jezdecev v reko ter jo v senci sovražnih pšic po silnem naporu srečno preplaval.

V bitki pri Graniku je Aleksander zadal Darijevi vojski smrtni udarec; Darij sam je sicer ubežal, a pustil je na bojišču neizmeren plen in vrhutega svojo ženo, ki je slovela po svoji izredni lepoti. Za to je bilo perzijskemu kralju najhuje, toda Aleksander se je pokazal velikodušnega. Ravnal je z njo tako, kakor nekda s Timoklejo. Le-ta je bila plemenita gospa iz Trakije. Pri neki vstaji je poveljnik Aleksandrovih vojakov z njo nasilno ravnal ter jo nazadnje vprašal, kam je skrila svoje zlato in srebro. Peljala ga je v vrt in mu pokazala ushel vodnjak, češ, da se le-

tu nahajajo vse njene dragocenosti. Oficir se je sklonil v vodnjak, da bi se prepričal o resničnosti te napovedi. Žena pa je porabila ta trenotek, sunila nasilneža z vso močjo v vodnjak in navalila nanj kamenja, da se je zadušil. Ko so vojaki to izvedeli, so plemenito gospo uklenili in jo peljali pred Aleksandra, a že njena hoja in njen obraz sta razodevala neustrašenega duha. Na vprašanje, kdo da je, je samozavestno odgovorila: »Jaz sem sestra Teagenesova, ki se je s Filipom bojeval za svobodo Grkov in padel kot vojskovodja pri Hajroneji.« Aleksander je občudoval njen odgovor in njeno dejanje ter je ukazal, dati njej in njenim otrokom prostost.

Podobno velikodušno je ravnal z Darijevo soprogo. Ni ji sicer dal prostosti, ker to ni kazalo, a smela se je v njegovem šotoru popolnoma svobodno gibati ter je imela postrežbo, ki se spodobi kraljici. Sam jo je tako spoštoval, da je ni hotel niti videti. Vzrok temu ravnanju je navedel v nekem pismu na Parmenija, ki je prav za sedanje razmere zelo značilno. V tem pismu namreč pravi Parmeniju, da je izvedel, da sta se dva Makedonca, Damon in Timotej, ki sta stala pod Parmenijevo komando, nasilno vedla do žena nekaterih najemnikov. Kaj torej storiti? Parmenion naj uvede strogo preiskavo in če dožene, da se je to res zgodilo, naj kaznuje oba vojaka s smrtjo, kakor divje živali, ki so ljudem le v pogubo. V istem pismu pravi o sebi dobesedno: »Kajti jaz za svojo osebo bi ne mogel trpeti niti tega, da bi mogel kdo reči o meni, da sem tiste, ki so slavili lepoto Darijeve soproge, z radostjo poslušal, kaj šele, da bi bil to ženokdaj videl ali samo sklenil videti jo.« Aleksander je tudi večkrat dejal, da ga spanje in poželjivost najbolj spominjata, da je umrljiv človek; zakaj utrujenost in poželjivost izhajata iz iste slabosti človeške narave.

ČRTICE.

I.

Naši vojaki.

K nam so prišli vojaki; najprej strežaji, potem ranjenci. Naša hiša se je

Š. KLAS.

začasno izpremenila v zasilno bolnišnico kakor že marsikatera ob tem času. To je čisto naravno in se razume samoposebi. In kakor je že taka hiša dolo-

čena v to, da s v njej odigrava izvanredno življenje, tako se je raznovrstnost in zanimivost tega življenja še povečala, odkar se zdravijo v njej ranjenci, ki jih je zadela nezgoda na bojnem polju. Zbrani so tu vojaki različnih narodov, različnega mišljenja in starosti. Eni so bolj težko, drugi lahko ranjeni. Vsem pa se bere na obrazu sled prestanega trpljenja. Opravek imam pri njih in dana mi je tako prilika, spoznavati različnost značajev.

Zanimal me je zadnjič mlad živahen dečko. Komaj je odrastel deškim letom, že je moral okusiti težo življenja v boju za domovino. A klub temu je vesel in se zmirom smeje in druge kratkočasi. Vprašam ga to in ono in mi živahno pripoveduje, kako se je poslovil doma v katoliškem rokodelskem društvu tam daleč na Nižjem Avstrijskem ter šel z veseljem nad Lahe. Tam je dobil kroglo v roko, kar se mu je čudovito hitro zacelilo. Sedaj komaj čaka, da bi šel kmalu zopet nazaj. V žepu ima koledar Kat. delavskega društva in več fotografij svojih tovarišev v domovini. Na eni je skupina članov Kat. rokodelskega društva. Gleda jo pogosto in včasih se mu prikaže solza v očesu. —

»Ali imaš rad društvo?« ga vprašam sočutno. »Oj, rad,« mi pravi. »Ti ne veš, kako lepo je bilo fantovsko življenje v njem! Imeli smo igre, godbo in petje. Na svoje društvo ne bom nikoli pozabil. Lej, vedno nosim seboj društveni znak.« In pokazal mi je svetinjo sv. Jožefa, ki jo ima na kapi prišito. »Zdi se mi, da me je tale varovala v hudem ognju,« in poljubil jo je iskreno. »To je lepo, da si priden in pošten,« ga pohvalim. »Glej, tudi naši slovenski fantje se dobro držijo.« In pravil sem mu o naših fantih, kako navdušeni so odhajali, kako zvesto se borijo in kako jih čuva božja milost. In milo se mi je storilo, ko sem se spomnil naših fantov. Morda marsikateri takole toži v tujini o svojem društvu, o ujetništvu, morda osamljen. Pa mi je nekaj reklo, da tudi oni, kakor ta moj fantič, črpa jo tolažbo iz tistih idej, za katere so goreli doma. Samo to imajo seboj, a so vendarle med žalostnimi veseli in dobre volje. —

Zadnjič sem rabil pri delu pomagavev in sem vprašal postavnega mla-

deniča, kaj je in od kod. Povedal mi je, da je Čeh, da se je boril najprvo proti Srbom, potem proti Rusom in slednjič je streljal Lahe. Tam je iztaknil rano v roko, kar pa mu ne jemlje dobre volje. V občevanju s Hrvati in Slovenci, se je privadil našemu jeziku in sva govorila to in ono. Kmalu sem spoznal, da je navdušen član češkega Orla. Pravil mi je, kakšne nasprotnike ima tam orlovska misel, da se je pa kljub temu lepo razvijala in napredovala. »A ravnotaki, ki so se doma norčevali iz našega verskega prepričanja,« je pripovedoval, »so se v boju boječe obnašali ter manjšali zasluge našega junaštva. Marsikateri izmed njih je v nevarnosti čutil, kako mu je v stanu samo Bog pomagati in je spoznal svoje zmote. Potem mi je pravil, kako je telovadil v Kromerizu, kako se mu je dopadlo v Ljubljani na Hrvatsko-slovenskem katoliškem shodu in kako ne bo teh dni pozabil. Navdušenje mu je sijalo iz obraza, ko so se mu vzbujali lepi spomini. — Prijel je za delo in dvignil za tri, kakor da bi hotel reči: Taki smo Orli! . . .

Jaz, ki mi je bilo včasih žal zrušene stavbe naše organizacije, sem dobil vtis, da bodo dvignili taki fantje iz razvalin še lepšo, še močnejšo.

* * *

Najrajši imam našega polharja. Mizarsko delo opravlja, pa poje in žvižga v delavnici, da se ti srce smeje, ko greš mimo. Pravijo, da mu ni nič, da je že zdavnaj zdrav, vendar ga ne dajo stran, ker ga rabijo. Radi ga imajo tudi drugi, ker je vesel in zabaven in stori rad vsakemu dobro.

Včasih se oglasim pri njem in mi pripoveduje, kako je lovil doma v bukovem gozdu polhe. To so bile najlepše urice v njegovem življenju! Dolí pod Gorjanci, tam, kjer stoje stoletne bukve in hrasti, imajo na jesen polhi svoje gostije. V mlajevih nočeh, ko je vladal vsenaokrog sveti mir, se je pričelo njegovo delo. Nalovil jih je v eni noči, da jih je komaj prinesel domov. Potem jih je pekel in prodajal. Iz posebno debelih pa je cvrl mast, katere je včasih imel en sam po pol litra. V tamošnjih obširnih gozdih ve za vsako votlino in duplino v drevesih, kjer se podnevi skrivajo polhi.

Samo gori ob prelazu je bilo veliko brezdno, o katerem so se širile najrazličnejše govorice. Eni so trdili, da se tam skriva sam hudobec, katerega je ta ali oni že sam videl, ko je smuknil rotri. Imel da je svetle ognjene oči in dolg, kosmat rep. Drugi pa so zopet trdili, da mora biti to kaka grešna duša, ki tukaj trpi in se pokori za svoje zločine. V teh mislih so slednje posebno utrjevali razni lajanju podobni glasovi, ki so se včasih čuli iz votline. A naj so si že mislili ljudje tako ali tako, izogibali so se vsi tega brezdna še podnevi, kaj šele ponoči.

Naš polhar pa ni verjel vsaki babji čenči. Tam okoli je polharil in videl, kako so lezli včasih polhi iz jame in prijelo ga je hrepenenje, da bi jamo preiskal ter lepo iznenadil polhe na njihovih gnezdih.

In tako sta se zmenila enkrat s tovarišem, ki je bil istih misli, ter sta posekala dolgo tanko bukev. To bukev sta oklestila in previdno spustila v brezdno. In glej, brezdno ni bilo tako dolgo kakor bukev. Toliko debela je še gledalo ven, da se je dalo dobro prijeti. Prijela sta oba za deblo in parkrat butnila z njim nazaj kakor v velik možnar. Ni hudik, da bi ga ne splasila, pa naj bo kdorkoli, sta si mislila in čakala. Toda nič se ni ganilo. »Če bi bil tudi sam zlodej notri, je moral pobegniti,« je rekel polhar in previdno plezal po bukvi navzdol. — Ko je priplezal do konca debela, je prižgal žveplenko in takrat mu je zijalo spodaj široko črno brezdno. — Ko se je uprl ob ozko steno, se je odkršil velik kamen in bobnel dalje v globino ter slednjič neslišno izginil. Takrat so vstali našemu polharju lasje po konci kakor še nikoli. Krivo bukovno deblo je bilo naslonjeno na skalo in naj bi se le malo premaknilo, pa bi zagrmel on in bukev za kamnom v globino. Malo je manjkalo, da ni spustil debela, tako ga je prevzel ta položaj. Sedaj pa naj pride še hudir gori in me naj pograbi za noge. Ta misel mu je hipoma šinila v glavo in ga popolnoma potrla. Že je mislil, da je izgubljen in si je obudil popolno kesanje, takrat pa se mu je vzbudila misel po rešitvi. — Mor-da bi se dalo priti po isti poti zopet na svetlo, kakor doli? Plezal je počasi nazaj in prišel res srečno na dan. Tam zunaj se je šele oddahnil in si obrisal

znoj raz čelo. — Odslej je še polharil, a v vražja gnezda ni šel nikoli več.

Tako mi pripoveduje, jaz se mu pa smejem. Ako pa omenim, da mu ni vsega verjeti, pa se huduje in dokazuje na dolgo in široko. A hud je samo na videz, zasuka se na peti in zapoje.

Smo strune napeli in špilat začeli po ribniški šegi vursk, vursk! —

Pohvalim ga, da zna peti in potem mi pripoveduje, kako so imeli doma, doli pod Gorjanci, pevsko društvo in godbo. Kako je hodil zvečer, ko je bil že truden, po dve uri daleč k pevskim in godbenim vajam v Kat. izobraževalno društvo k fari. Za vse dobro je vnet in se za vse zanima, kar mu pripovedujem o naših Orlih. Zadnjič, ko so imeli tukajšnji vojaki svojo predstavo, je nastopil tudi na odru in prav lepo rešil svojo vlogo.

Dopade se mu pri nas in je zmerom vesel. Samo ta teden je hodil potrto okoli. Takoj sem slutil, da mu nekaj ni v redu in sem ga vprašal:

»Čebele mi rojijo po glavi, čebele,« mi pravi.

Kaj, čebele? To bodo pa gotovo kakke druge muhe?

A v resnici je bil žalosten zavoljo čebel. Doma ima velik uljnjak in se že več let peča z umno čebelorejo. Nekaj je videl sempatje, drugo pa se je naučil sam iz knjig in »Slov. Čebelarja«. Sedaj, pravi, ima doma čez dvesto panjev in na jesen bi bilo treba pobrati med ter urediti čebele — pa nima kdo. Prosil je poveljnika za kratek dopust in mu je bil ta že skoraj obljubljen. Toda nenadoma se je, vsled začetka šole, pokazalo veliko mizarskega dela v hiši in poveljnik ga ni mogel pogrešati, ker ve, da ne bo izvršeno, če ne bo polharja doma.

Zavoljo tega je bil žalosten in se mi je smilil, pa nisem mu mogel pomagati. Misleč mu pomagati, sem ga vprašal:

»Kaj pa boš sedaj naredil?«

»Veš kaj, od jeze bom še bolj hitel pri delu, da bom pozabil na čebele in na lepe denarce, ki bi jih dobil za med.«

In res dela pridno. Povsodi ga hočejo imeti in on napravi povsod hitro in zvesto vse. Danes sem ga že zopet slišal prepevati: »Smo strune napeli.«

Taki so naši vojaki. Eno sem spoznal na njih: Kdor je bil doma priden in pošten, je priden tudi drugod; naj pride kamorkoli. In tak dobi prijateljev povsodi. Bahači, pijanci, preklinjevalci in suroveži pa tudi povsod in v vsakem položaju kažejo svoj značaj. Gledam jih po sto skupaj, pa na vsakem berem njegov značaj.

Drugodi bo približno tako. Naša organizacija ima lahko prijetno zavest, da je vzgojila svoje fante tako, da delajo čast njej in celemu našemu narodu.

II.

Tudi junaki.

Znano je junaštvo naših fantov v bojih. Ne le, da ne zaostajajo za drugimi ampak sempatje se jih celo drugim za vzgled postavi. Toda te vrstice ne veljajo njim, ampak onim, ki so vzgojili take fante. To so naše slovenske matere in naši očetje.

Glej, tisti, katerega je vzgojilo ljubeče materino srce, stoji dan na dan v smrtni nevarnosti. Srce je drhtelo ljubeči materi, kadar je videla sina doma v kaki nevarnosti. Danes stoji dan na dan v večji, kakor kdaj poprej. Ali ona ve, da to mora biti, ve, da so sveta načela, za katera se bori njen sin, in ne toži. Samo k Mariji se zateka in prosi iskreno, naj se sin vrne k njej kot zmagovallec.

Oče se je poslovil od sina, ki je bil njegov ponos in nada. Ko bi šel drugam, bi se jezil. Sedaj pa pravi: »Naj gre fant, naj pokaže požeruhom, kaj je naša kri! Jaz bi šel, ko bi mogel; naj gre fant mesto mene.« In ko mu sin piše iz bojišča in mu našteva nevarnosti, katere je že prestal ter omeni na konci: »Do sedaj mi je šlo še vse po sreči,« takrat se očetu zaiskri oko in nehote vzklikne: »O, naš je tič!« Če pa zve, da je padel, potoži Bogu svojo nesrečo in sprejme potrpežljivo ta križ na svoje rame. Potrpežljivo, saj ve, da sin ni padel zastonj.

* * *

Očeta Gašparja že dolgo poznam. On je mož, kakoršni bi morali biti vsi. Pošten, zaveden, priden in skrben. Od zore do mraka opravlja svojo službo

na cesti že več let. Človek, ki pozna njegove razmere, se čudi, kako more ta mož izhajati s svojim pičlim zaslužkom in vztrajati pri tako težavnem delu leta in leta. Drži ga kvišku ljubezen do njegove družine. Rad bi, da bi si njegovi sinovi služili na lažji način kruh kakor on. Dal je dva svoja sinova v šole. Delal je z dvojno vnemo za sinova in Bog mu je blagoslavljal delo. Sinova sta rastla, sta vzrastla in napredovala v šoli z dobrim uspehom. Najstarejši Pavle je dovršil maturo in šel na univerzo. Dovršil je svoje študije tudi tam in bil je na tem, da bi si poslej sam služil kruh ter vračal očetu za žrtve.

Oni dan se peljem s kolesom tam mimo, kjer je delal oče Gašpar. Stopim doli in ga pozdravim:

»Bog daj srečo, Gašpar! Kaj bo novega?«

»Slabo, Pavle je padel zadet v glavo —« in pokrnil si je obraz z žulavima rokama, da ne bi videl jaz solz, ki so mu po sili ušle.

»Da Pavle je padel, moj up in nada moja, toda zgodi se volja božja! Na svetu nam ni usojeno drugo kakor trpljenje.«

Bil sem v zadregi. Ali naj ga tolažim ob tem strašnem udarcu? — Podal sem mu roko in šel molče dalje. V srcu pa se mi je tisti hip porodila zavest, da imamo junake, ki trpe in se žrtvujejo za domovino, tudi doma.

Naši očetje so taki junaki!

* * *

Kramarjev Polde je padel na bojišču. »Mladost« je pisala o tem in to so zvedeli Poldetova mati. Koliko solz je že prelila za njim, za najmlajšim sinom, ki ga je najbolj ljubila! Ali vendar, spomin hoče imeti od njega, ki je bil tako blag in njenemu srcu drag.

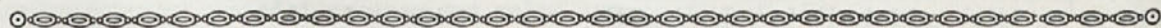
In oblekli so Kramarjeva mati črno ruto in žalno krilo in prišli k meni po »Mladost«.

»Ali se res o našem bere notri?«

»Res, mati,« ji pravi; »škoda Poldeta, ki je bil tako vrl dečko.«

»Škoda! Ali Bog ga je vzel; tam gori se zopet snidemo!«

Tudi naše slovenske matere so junakinje!

NA ZELENIH RUŠAH — OB ZIBELKI ORLOV. A. ŽAREN.

Kam ste šli, junaki,
kje ležite,
po katerih gorah,
gozdih, spite,
vi vojaki?

O vi Orli,
kaj ste poleteli,
kjer so smrtni ognji
vam grmeli.

Saj nad svetom
plava
Orel krilni,
da ga ne zadene
jek morilni.

Kaj iz grobnega
šepečeš mira:
— Ni me meč pokosil,
ne sekira,

težka krogla
ni življenja vzela,
saj mi lastna
volja je velela,

da naj grem in
padem,
ker moj cesar hoče,
akoravno
dom za mano joče.

* * *

Tih je iskri Orel,
se solzi vasica,
joče drago društvo,
znana mi gorica.

Plavajte, oblaki,
solze zarosite
in namesto mene
polja pokropite,

da priklje žito,
zrastejo junaki,
ki domovom brambo
dajo v sili vsaki.

In z vodico svojo
struge napolnite;
lice, polno srce,
duše jim izmite!

Pa junake čiste
vedite na gore,
kamor nizka želja
plavati ne more.

Na zelenih rušah
naj vsak razgleduje
daleč naokoli,
kjer naš rod stanuje

in kjer bi prebival,
ko bi ga vodili,
modri poštenjaki
pravdo mu sodili.

Padajte na polje
vi zeleni listi,
da rode iz njega
se junaki čisti.

Listi so junaki,
so slovenski Orli;
razdejana polja
njihovi grobovi.

* * *

»Pridite, device,
ve slovenske hčere,
pojte žalostinke,
pesmi nekatere.

V razorane njive
semena sejajte,
vaše male bratce
gledat pripeljajte

semena klijocha
in iz nas rastoča,
kjer so trepetala
naša trupla mroča.«

»Travnate gomile
glejte, naši mali!
Rastete iz grobov,
kjer so bratje pali.

Nam so naročili,
naj bi vi želeli,
kar so oni nekdanj
gledati hoteli —

gledati domovje
s srečo prepleteno,
iz sinov jeklenih
prek in prek zgrajeno.«

»Božja volja k sebi
nas je poklicala,
vas na naše mesto
iz krvi pozvala.

Izpolnite željo!
Sladko bomo spali
in nikdar ne bomo
žrtev se kesali.

Vse po božji volji
v domu uravnajte,
versko misel v srca
modro zasejajte!

O, potem bo solnce
domovini sjalo,
na grobeh domovje
nam ne bo plakalo.

Kjer Boga ni v srcu,
mrejo otročiči,
kjer ni vere v prsih,
se rode mrlič.

Prejšnja doba taka
nas je pokopala;
prenovljena zemlja
vas je pestovala.

Starših bratov krvca
zemljo pognojila,
prejšnjih Orlov slika
vas je porodila.

V Bogu se ločili,
vas smo zapustili,
za življenje domu
vi ste se rodili,

da iz misli delo
prikipi ljubeče,
živim še rojakom
da poljube sreče.

Za junake verne
še ostane nada,
drugim brez koristi
list za listom pada.

PADLI ORLI JUNAKI.

† Anton Jereb.

Tako mlad si še bil, dragi Tonček, niti polnih 18 let ti ni bilo. Vsi smo te tako radi imeli; bil si nada nas vseh, pa si nas zapustil za vedno. Smili se nam Tvoja žalujoča mati, ki Te je neizrečeno ljubila. Težko Te bodo pogrešali starovrhniški Orli.

Ni še minulo celo leto, odkar si potoval v naši družbi prav blizu tam. Kako se še dobro spominjamo. Niti od daleka nisi slutil, da bodeš tu počival,

Anton Jereb,

junak, ki si padel za domovino! Sočustvujemo s Tvojim bratom, ko bo zaznal, da Te ni več med živimi. Vsi Te bomo težko pogrešali, a Tvoj duh ostane med nami.

Ko se je 2. junija solnce že nagibalo proti zatonu, ko je že ponehalo ljuto sovražno streljanje in bobnenje topov, baš ko si se hotel spočiti od ljutega

dnevnega boja, je priletela granata, in v hipu je bilo uničeno Tvoje mlado življenje. Poslavljamo se od Tebe, dragi

Valentin Skušek.

nam Tonček; mirno spavaj tam v sivem gorovju! Saj si padel za domovino!

† **Janez Hrovat,**

cerkovnik na Telčah, je bil ranjen na italijanskem bojišču v obe roki od šrapneta. Pripeljali so ga v bolnišnico

marsikak brezverski časopis nazaj, odkoder je prišel. Radi svojega prepričanja je moral mnogo prenesti, bil je celo dejansko napaden od svojih nasprotnikov, da je malo manjkalo in postal bi bil mučenec katoliške misli. V boj je šel kot junak, rekoč: »Storil bom svojo dolžnost, in če padem, naj se

Janez Hrovat,

Anton Novelli.

Jožef Pleterski,

Valentin Pipan,

Franc Pipan,

Pavel Rupnik.

Jakob Smolej,

Jožef Strniša.

Ivan Vesel,

usmiljenih bratov v Rudolfovo; lotil se ga je mrtvični krč, za katerim je tudi umrl. Rajnik je bil član Marijine družbe in tržiškega »Orla« ter neustrašen boritelj za katoliška načela. Mnogo je žrtvoval za razširjanje katoliškega časopisja; radi njegove zasluge je romal

zgori volja božja.« Pa tudi umrl je kot junak; usmiljeni brat, ki mu je stregel, pripoveduje, da je videl še malo bolnikov tako potrpežljivo prenašati bolečine, kot jih je pokojnik. Škocijanski hribi so z njim precej izgubili. N. p. v m.!

† Fr. Krvina.

Na severnem bojišču je padel vrl mladenič in Orel Krvina iz Pržana pri Št. Vidu nad Ljubljano. Naša slika nam ga kaže v vlogi graničarja iz Finžgarjeve »Naše krvi«, katero je priredil pred par leti šentviški Orel. Ta pridni mladenič, v cvetu svojih let, takrat ni slutil, da bo kmalu šlo zares in da bo moral še tako mlad žrtvovati svoje življenje na oltar domovine. Bil je zvest član Orla, prav dober telovadec in zlasti vnet za lepe igre. Svojim roditeljem je bil, kot edinec, vesela nada ter so zrli v njem, kot mirnem in tihem značaju, dobrega bodočega gospodarja. Počivaj v miru!

† Anton Novelli.

Ob Dnjestru v Galiciji je padel Ant. Novelli iz Poljan pri Št. Vidu nad Ljubljano. Kdor je poznal tega pridnega mladeniča, ga je vsak vzljubil. Bil je svoj čas navdušen član šentviškega Orla ter zlasti vnet in delaven pri agitaciji za naše glasilo »Mladost«. Bodi mu tuja zemlja lahka!

† Jožef Pleterski

padel je na severnem bojišču. — Vas Anže — orlovsko gnezdo obširne rajhenburške fare — obžaluje bridko izgubo svojega priljubljenega trobentača. — Bil je namreč vnet član »Orla«, eden izmed prvih mladeničev, ki so se poprijeli te misli — in ker je njegova rodina muzikalična, je on postal v društvu trobentač. Vzoren član Marijine družbe — zvest našim organizacijam, dober sin domače hiše, je tudi pokazal, da se ne boji žrtev za domovino. — Bil je že pred meseci ranjen in nas je obiskal na dopustu, pa komaj je okreval, je odšel zopet v bojno črto. Dne 6. junija je bil v Karpatih zadet v noge od 5 krogel ter je bil tako hudo razmesarjen, da je podlegel ranam v Marmaros-Szigetu dne 18. junija 1915. — Iz solz doline si stopil, dragi, v nebes višine!

† Valentin Pipan.

Tudi Ti si padel! — Hudo mi je bilo, ko sem zvedel to tožno novico. Spomnil sem se tistih večerov, katere sva prebila skupaj v graškem »Kresu«. Zdelo se mi je, da ga vidim pred seboj, navdušenega, zvestega in zanesljivega. Ni čuda, da mrjo naši fantje v tako obil-

nem številu za domovino! Zvestobe smo jih učili doma. Z isto sveto vnemo, s katero so gradili doma domu slavo in čast, so šli tudi v boj za domovino. Kolikokrat si čul na naših sestankih prisego zvestobe. To ni bila fraza, ki jo je rodilo vino v hipni omotici, da se tako hitro zopet izgubi, to je bil izliv vročega mladeniškega srca, ki je gorelo v eni sami veliki misli: Storititi domovino svobodno, srečno. Takih src so šli naši fantje v boj in se niso bali umreti za to veliko misel.

Valentin je bil eden izmed tistih fantov v naši organizaciji, ki pozabi na sebe samo, da bi ustregel drugim, samo, da bi pridobil omahljivce. Orlovskih načel pa se ni držal samo doma, ampak tudi v javnosti, tudi v delavnici med samimi nasprotniki! Zavoljotega je moral marsikatero bridkost prenesti. Izprijeni sodelavci so mu nagajali ter ga slednjič pregnali iz ljubljanske mizar-ske delavnice. Šel je v Gradec, kjer je istotako navdušeno sodeloval pri vseh krščanskih delavskih organizacijah. Posebno pa se je zvesto oklenil tamošnjega Orla. Bil mu je dolgo časa marljiv blagajnik in slednjič celo načelnik. Z njegovim sodelovanjem se je osnovala tam skupina J. S. Z., katera je uspevala, dokler ni odšel k vojakom. V vojsko je odšel z velikim pogumom ter se ves čas tako junaško obnašal, da je bil ponovno pohvaljen. Ranjen je bil prinešen v Przemysl, kjer je daleč od svojih dragih izdihnil svojo blago dušo. Za njim žalujejo domači in ves telovadni odsek v Šmartnem pod Šmarno goro ter vsi, ki smo ga poznali.

Uživaj, dragi Valentin, plačilo pri Bogu in prosi blagoslova za našo lepo organizacijo, za katero si se toliko boril in trpel!

† Franc Pipan.

Franc Pipan je bil starejši brat Valentina, doma iz Šmartna pod Šmarno goro. Kakor Valentin, je tudi on z dušo in telesom sodeloval pri Orlu. Podnevi je pridno delal, zvečer pa bil prvi v telovadnici, kjer si je tekom časa pridobil precejšnjo spretnost. V prostem času je prijel tudi za pero in zlasti za »Mladost« napisal marsikaj lepega. Njegovi članki sicer niso bila globoko zamišljena dela, vendar je iz vsake vrste kipelu navdušenje, ki mu ga je narekovalo srce. Na-

stopal je zlasti odločno proti pijančevanju ter vodil v društvu abstinenčni odsek. Ko je hitel ob mobilizaciji pod cesarsko zastavo, mi je pred odhodom pisal: »Brate! Cesar nas kliče! Zdaj puško v dlan in meč ob stran pa korajžo v srce! Jaz je imam dovolj. Kakor sem zvesto branil doma naša načela proti vsem nasprotnikom, tako hočem odslej z orožjem v roki zvesto braniti našo skupno domovino. Sovražnik mora čutiti železno pest kranjskega fanta in videti zvestobo slovenskega Orla. Zastava že razvita je, morilna cev nabita je, nabrušen ostri meč —. Če bo treba, bomo dali tudi kri za našega cesarja! Na zdar!« Tako mi je pisal in vedel sem, da mu je prišlo vse iz srca.

Sedaj pa počiva v gališki zemlji. — Krogla ga je zadela v prsa in umrl je junaske smrti. Gotovo ni težko umrl, ker je bil pripravljen. Tam blizu počiva njegov brat Tine in še marsikateri brat — Orel. Iz mučeniške njihove krvi pa bodo na spomlad pognale rože-spominčice, katere bodo oznanilke vstajenja in življenja.

† Pavel Rupnik, cand. phil.

Zamislil sem se, da bi napisal nekrolog Tebi, dragi Pavle. Pa srce mi je bilo pretužno, ne najde izraza o bolesti, ki jo je občutilo ob novici, da si padel. Za domovino si se navduševal, za domovino si se žrtvoval, z delom si stvaril domovini boljše bodočnost. Sedaj si prelił svojo kri za domovino. Več nisi mogel storiti. Dal si vse, srce in kri! Storił si veliko delo, počivaj v miru!

Ali nam se toži ob prebridki novici. Kolikokrat smo Te zrlı v svoji sredi, kolikokrat si nas navduševal za svete vzore. Še vidimo Tvoj dobrohotni nasmehljaj, še čutimo diš Tvojih plemenitih idej... pa nikoli več —. Toda, ko smo se ločili, zaklical si nam: »Na svidenje!« Da, na svidenje, dragi Pavle, na svidenje pri Bogu!

Jurist Pavel Rupnik je bil navdušen Orel-telovadec. Kot član predsedstva »Zveze Orlov« se je marljivo udeleževal zvezinih sej, ter tam s svojimi premišljenimi nasveti izprožil marsikatero koristno dejanje. Zlasti marljivo je sodeloval pri domačem Orlu v Šent Vidu nad Ljubljano, kjer je bil delj časa podpredsednik odseka. Njegova temeljita in globoko zamišljena predava-

nja na fantovskih sestankih so zelo vplivala na poslušalce. Uspešno je nastopal tudi v drugih odsekih in bil skoraj duša naše organizacije v celem okrožju. Istotako vneto je sodeloval tudi pri Ljudski knjižnici in Čitalnici. Knjižnico je popolnoma preuredil v duhu dijaških knjižnic ter ji zlasti o počitnicah posvečal veliko ljubezni. Pa tudi v Gradcu, kjer je pravkar dovršil svoje študije, je bil eden izmed najdelavnejših članov slov. kat. društev. Kot člana »Zarje« ga bodo drugi ob drugi priliki ocenili. Mi povdarjamo tukaj samo njegovo delo v »Kresu« in pri Orlu v Gradcu. To delo je trajne vrednosti. Koliko omahljivcev je znal pridobiti poštenı stvari, koliko je osebno žrtvoval za prospeh naše misli, to ve tisti, ki ga je poznal. Zato je prerana smrt tega plemenitega, nadpolnega mladeniča potrla naša srca. Samo misel, da se je izvršila božja volja, nas tolaži. Vživaj pri Bogu plačilo!

† Valentin Skušek.

Tak je Marijin vojak. — V soboto, 4. septembra je divjal ob Seretu, dotoku Dnjestrovem, tako strašen boj, da ga ne pomnijo niti najstarejši vojaki. Prišlo poročilo P. Pavlu: »Padel je, zadet od sovražnega šrapnela, duša Vaše duše, Valentin Skušek iz Škocijana pri Mokronogu.« Kot abiturient novomeške gimnazije je odhajal izredni mladenič na bojišče. Ob tej priliki je njegov marijanski vodnik P. Pavel spomnil preostale na njegov čisti značaj, kakor bi slutil voditelj, da se ne vrne več. Padel je junak, če kdo zasluži to ime. Pokopan leži na gališkem polju. Lepa, visokorastla postava, združena z neprisiljeno naravnim moškim obnašanjem, je dajala njegovemu umerjenemu nastopu neko vladarsko plemenitost.

Kot praporščaku mu je bila odkazana četa, da jo vežba. Vračal se je ž njo iz vežbališča. Iz vseh vetrov naklateni vojaki v njegovem oddelku so med tem hodom, kakor je menda žal običajno pri vojaki, grdo klafali. Naš Tine poslušal in zapove: »Tiho!« Klafači, ki se jim povelje ne zdi možno kot resno, kvantajo po kratkem presledku dalje, krohotaje se kosmatim dovtipom. Drugič jih opozori: »Nehajte!« — Res utihnejo za nekaj časa; toda ker sličnih povelj ni v vojaški praksi in ne v vežbov-

niku, nadaljujejo besedni junaki kmalu spet grde neslanosti. — »Postati, stoj.« Primerno uravnani četi pokaže četnik bližnji grič: »Naskok!« In vojaki lete z namerjenim orožjem, da osvoje označeni grič. Ko potni in zasopli prikorkajo nazaj, jim novo povelje veli k zopetnemu naskoku. Tako trikrat.

Spokorjene grešnike vpraša moški mladenič: »Bo zdaj dobro?« Od tega dne je izginilo klaflanje iz čete Valentina Skuška. In kakor bi mu bili fantje hvaležni tudi za kazni, so ga vzljubili in spoštovali. Kmalu po tem dogodku je bil določen za v bojno vrsto. Vojakom je bilo na voljo dano, kateri hočejo odriniti pod njegovim poveljstvom. Oglašili so se vsi. Priznanje in plačilo poštene odločnosti.

Tak je plemenito izobraženi Orel.

— Ta padli korenjak Valentin Skušek kot dijak ni mogel nastopati kot vpisani Orel, ker dijaški disciplinarni red to zabranjuje. Vendar delal je zanj. Njegov mlajši brat je včlanjen trojiškemu Orlu. Starejši se je kot izvežban vojak ponudil za vaditelja, če se v hribih ustanovi orlovski pododsek. Toda še odličneje kot doma je pokazal Valentin svoje orlovstvo pri vojaki.

Izbrati je bilo treba trobentača. »Kdor zna trobentati, naj stopi ven!« Na povelje stopi iz vrste par fantov novincev. Izmed teh je bil najbolj zastaven neki Orel, dobrepoljskega odseka član. Tega določijo. Toda za Orla menda ni odlike brez pelina. Nek kadet-aspirant se začne norčevati iz fanta: »Kje si se pa naučil trobentati? Gotovo si bil pri čukih.« — Toda praporščak Valentin, že po zunanem izrazu ponos za slehernega vojaka, nastopi zvest junaštvu, ki ga ni izkazal samo v boju s sovražnikom, ampak z istim pogumom tudi v obrambi pravice in poštenja. Z mirno odločnostjo, ki mu je postala lastnost, ker od mladega ni nikdar omahoval med dobrim in slabim, se oglasi vpričo vsega moštva in lastnih tovarišev kadetov: »Kaj pa je zato, če je bil. Prav je storil.« Zasmehovalci so umolknil. V tem trenutku bi bili sami radi taki »čuki«.

† Jakob Smolej.

Na zasneženih Karpatih, v hudih bojih borečega se za svojo domovino, je dohitela smrt vrlega mladeniča Ja-

koba Smoleja. Služil je pri 20. lovskem bataljonu. Dne 19. decembra 1914 je bil zadet v glavo. Rojen je bil 20. junija 1892 na Koroški Beli. Bil je član »Orla« in gasilnega društva.

Naj mu bo Bog plačnik za vrlo izpolnjeno dolžnost, ki jo je izvrševal v brambi svoje domovine!

Jožef Strniša.

V Ljubljani v garnizijski bolnici je umrl vrl mladenič J. Strniša iz Radeč pri Zidanem mostu. Pokojnik je bil zelo plemenitega značaja in vnet za vse dobro. Ko se je osnoval v Radečah Orel, je bil on med prvimi, ki je pristopil in se tudi ves čas zvesto držal načel naše lepe organizacije. Bil je navdušen telovadec, dober igralec na odru in navdušen član ondotne orlovske godbe. Z njim je izgubil radeški Orel svojega najboljšega člana! N. p. v m.!

† Ivan Vesel,

rojen 16. junija 1893. v Travniku, občina Loški potok. Navdušen za cesarja in domovino je odrinil v boj ob začetku mobilizacije 1. avgusta 1914.

Bil je dvakrat ranjen v Galiciji, prvič v levo lice, drugič v levo ramo. Zdravil se je v Budimpešti, na Dunaju in v Ljubljani. Obakrat je bolečine srečno prestopal. Tako rad bi bil prišel med tem časom pogledat svoj domači kraj, kjer je imel mnogo naklonjenih src, a ni mu bilo dano. Ko je ozdravel, je šel tretjič v boj, in sedaj na italijansko bojišče. Težko se je ločil to pot od svojih znancev, kot da bi bil slutil svojo smrt.

Več kot mesec dni po tem odhodu ni bilo od njega nobenega glasu. Tena slutnja je navdajala vse, ki smo si dopisovali z njim. Dopisnica, ki jo je pisal neki njegov prijatelj, vračajoč se ranjen z bojišča, je bila dokaz, da so se naše slutnje uresničile. Piše:

»Naznanjam Vam žalostno vest, da je Vaš ljubi sin in moj zvesti prijatelj dne 3. julija zjutraj padel, zadet od granate. Moj trud, da bi ga rešil smrti, je bil zaman.« Granata ga je namreč zasula v skalovje v jarku ter mu odtrgala obe nogi in zdrobila eno roko; živel je še dve uri. (To smo izvedeli po prijateljevem poznejšem poročilu.) »Izdihnil je par ur pozneje svojo junaško dušo.

Njegove zadnje besede so bile, naj pozdravim starše. Z njim je padel eden mojih najboljših prijateljev. Izrekam Vam svoje najglobokejšje sožalje. Pokopan je pri Sv. Martinu ob Soči. Bila sva skupaj v Galiciji, odkjer sva se oba srečno, čeravno ranjena, vrnila nazaj. A tukaj se vračam sam.»

Ivan, Ti ne veš, koliko src je zaplakalo ob tej novici, koliko solz je teklo za Te! Saj si nam bil Ti tako dober prijatelj in zvest drug. Potoški »Orli« so izgubili s Teboj svojega načelnika, pevski zbor pa, pri katerem si sodeloval tako zvesto, izvrstnega basista.

Petje je bilo pokojnikovo največje veselje. On ni zahajal v družbo fantov ponočnjakov. Bil je miroljuben mlade-

nič, blaga duša. Ves svoj prosti čas je porabil pri telovadbi, čitanju knjig in v družbi pevskega zbora, kjer so ga vsi zelo ljubili. Še ko so frčale krog njegove glave svinčenke, ko so se v zemljo zadirale granate in žvižgali šrapneli, še tedaj je pisal sopranistinja: »Petje je še sedaj moje največje veselje. Ko premagamo sovražnika in se vrnem domov, tedaj, ah, tedaj bomo zapeli tako lepo, kot še nikoli poprej.«

Sedaj pa, Ivan, je naše upanje za stonj. Ni Te več! Živi med nami le spomin na Te, a ta ostane neizbrisen.

»Le križ nam sveti govori,

da vid'no zopet se nad zvezdami.«

Dragi Ivan, počivaj v miru! Na svidenje tam gori!

PISMA ORLOV VOJAKOV.

XLVIII.

Kako piše Orel o razmerah v Galiciji.

Pismo br. Jožeta Arharja iz Št. V. da podajamo brez komentarja in neizpremenjeno: Dragi! Jaz se imam po starem. Kaj posebnega ti nimam poročati; saj sam veš, kako je v krajih, kjer se gode te strašne reči. Ljudstvo je bilo sprva zbegano, a konečno se je privadilo tudi temu, veseleč se, da je ostalo vsaj pri življenju. Življenje je vendarle dragocena stvar! Včasih ti pride nehote misel, da bi bilo bolje, ko bi bilo tako ali tako in skoraj blagruješ v takih trenutkih one junake, ki so padli častne smrti za domovino. Ko pa se pretegneš in ko začutiš, da si na varnem, pa se ti zopet pokaže življenje v vsej svoji pisani barvi. Kdor je junak z dušo in telesom, si zna v prvem in v drugem slučaju ubrati srednjo pot. Žal, da opazam v tem mestu malo takih junakov! Ženska gizdavost, katere je več kakor kdaj poprej, omamuje slabiče na ulicah, na katerih šumi svila ruskih gospodičen in udarja v nos parfum judovskih frajl. Opazuj življenje za fronto in pozabil boš, da je vojska. Mesto je polno vojaštva, katero se menjuje — eni odidejo, pridejo drugi. Bordeli pa se polnijo bolj. Pomisli, v mestu Radom, kjer sem, je že šeststo žensk-lahkoživk, ki žive samo ob tem kšeftu. In samo ta

podla banda je zanesla mnogo gnusnih bolezni med duševno ne utrjeno vojaštvo. Nekaj dni smo imeli vso to golažen zaprto, pozneje pa so je nekaj transportirali nekam na Nemško in po raznih krajih.

Izmed moških je ostalo največ judov tu. Mnogo dela imajo orožniki, kadar spravljajo te ljudi v red, da vozijo in delajo potrebne stvari v mestu. Živo se čuti po teh krajih, kako je pod pritiskom ruske vlade bilo ljudstvo tlačeno in zatirano. Povsodi vidiš samo ruske napise z ruskimi črkami. O društvih in zadrugah ni duha ne sluha. Le v večjih krajih je kako skromno gasilno društvo. Zato pa je tudi ljudstvo do cela neizobraženo, kar se opazi na prvi pogled na vsakdanjem življenju in obnašanju. Za napredek kmečkega stanu se živ krst ni brigal. Vso komando med tem ubogim ljudstvom je imel grdi žid, ki je odjedal zadnji kosček kruha sempatje pridnemu poljskemu kmetu. Prepričan sem iz vsega, kar vidim tu, da je bil vojni pohod naše slavne armade kljub začasnemu gorju in opustošenju pravi blagoslov za te kraje. Sicer pa, ko premišlujem to, me bolj kakor kdaj poprej osrčuje zavest, da sem doma na lepi katoliški zemlji slovenski, kjer živimo tako lepo v napredku složno in prosto. Bog ohrani to sveto domovino našo pred izdajalskim Italijanom!

XLIX.

Rad bi šel nad Laha —.

Orel Vinko Škrbina, ključavničarski pomočnik iz Ljubljane, lepo piše o občutkih, ki prevevajo vsakega našega fanta-Orla: »Odkar sem se ločil od prijateljev, bi mi bilo dolg čas v tujini, ko ne bi nesel s seboj, kar sem se naučil v poštenem društvu. Vse, kar sem tam videl in slišal, mi sedaj prav pride! Tukaj v Dunajskem Novem mestu nas je bilo čuda, ali sam sem hodil okoli, ker nisem imel nobenega znanca in tudi nisem znal jezika. Samo »Slovenec« in »Domoljub« sta mi bila v tej zapuščenosti draga znanca in tovariša. Zavoljo vsega tega so me hoteli sprva odrivati tovariši in predstojniki. Pozneje pa sem tudi jaz začel nositi pokonci glavo, kakor gre za kranjskega fanta. Učil sem se to, učil ono, gledal sem svet z odprtimi očmi, naučil se kmalu nekaj potrebnih besedi in dosegel sem, da sem imel v nekaterih rečeh celo prednost pred drugimi. Poslali so me z nekaterimi drugimi v vojaški strokovni ključavničarski tečaj na Dunaj, kjer sem se v par mesecih zelo izuril v svoji stroki in napravil tudi zadovoljivo preizkušnjo. Mislil sem, da mi bo sedaj dano iti nad Laha, kamor že od začetka hrepenim, a dali so me nazaj v orožarno. Res je, tudi tukaj izvršujem delo za domovino, ampak veliko rajši bi šel nad polentarje, da bi jim pomagal preganjati skomine po naši lepi zemlji. Bog daj, da bi prišel kmalu ta čas, potem si bo Lah zapomnil tudi nas kranjske fante.«

L.

Telesa moč, duha krepost.

Štefan Humar, vrli član šentviškega Orla, ki je bil po splošnem mnenju že proglašen za mrtvega, se je oglasil in piše tako-le: »Dragi! Ob slovesu sem obljubil dragim bratom Orlom, da vam bom večkrat kaj poročal. Toda v bojnem metežu pozabi človek na vse, celo na samega sebe. In tako sem tudi jaz pozabil svoje obljube. Sedaj pa sem čul, da ste me proglasili že za mrtvega in to me je vzbudilo iz duševnega sna, da sem se vzravnal pokonci, preštel vse svoje kosti in vam danes sporočam, da sem še živ in da mi ničesar ne manjka. Ko pa to sporočam, pa se obenem zahvaljujem Bogu in Materi božji, da

imam to priliko in da mi v srcu še gori upanje na srečno svidenje. Še sem živ in tudi zdrav sem sedaj, hvala Bogu! Toda ko bi me bil vprašal pred nekaj tedni o vsem tem, rekel bi ti bil, da sem že na robu groba. — Vem, da si radoveden, kako je vse to bilo, vem, da bi rad, ko bi ti na dolgo in široko vse to razkladal. Pa ne bom. Pridi sem, pa boš videl! Kdor sedi doma za pečjo, temu je težko dopovedati, kako je tukaj. Za sedaj ti samo to povem, da mi je Orlovska šola pri vsem našem prizadevanju in naših naporih nadvse prav prišla. Težko je bilo res, ali še težje bi bilo, ko bi si pri Orlah ne bil utrdil telesa in se tudi duševno izobrazil. Videl in slišal sem med tovariši v kosarni marsikaj, kar bi mi bilo v stanu duševno škodovati. Pa sem si mislil: Pri Orlah smo se učili tako in tako. Nič, držal se bom tega, Orel hočem ostati tudi v izkušnjah! Pa sem se obdržal in ni bilo to tako hudo, kakor mi je včasih kdo pripovedoval. Svoje dolžnosti sem kljub temu lahko izpolnjeval, včasih — če se smem malo pohvaliti — še v večjo zadovoljnost svojih višjih, kakor drugi. Potem so prišli dolgi marši, zima je pritiskala, lačen sem bil včasih in spal nisem. Doživel sem vse grozote in težave, ki so združene s tako vojsko. Pa sem vse srečno prestal z božjo pomočjo. — Slednjič sem v neprestanem trudu in trpljenju obolel. Hud tifus se me je lotil in ležal sem dolgo časa v nezavesti, med življenjem in smrtjo. Kadar sem se zavedel, sem se zamislil v svoj žalosten položaj in hudo mi je bilo pri spominu, da bom moral tako mlad umreti daleč od svojih dragih. In prosil sem takrat iskreno Boga, da bi me ohranil, če je njegova sveta volja. Bog me je uslišal. Okreval sem, in danes samo slabost priča, da sem prestal težko bolezen. Zato pa se v hvaležnosti spominjam Boga in drugih bratov Orlov v domovini, v katerih družbi sem se učil spoznavati božjo previdnost in se utrdil, da mi je bilo mogoče premagati vse poskušnje, ki so prišle nadme. Če me bo Bog še nadalje varoval, da se še kedaj snidemo pri našem lepem delu, bom znal iz lastne izkušnje ceniti pomen in namen naše lepe orlovske organizacije! V tem imenu pozdravljam vse drage brate v domovini in Vam kličem brat-ski: Na zdar!«

LI.

Bistre glave in veselega srca.

Naše fante tudi trpljenje ne potre, da bi izgubili korajžo in dobro voljo. To se spozna iz njihovih pisem. Bivši načelnik graškega Orla, brat Jože Rakuša, piše: »Na vse strani pošiljam fantom dopisnice, pa mi nobeden ne odgovori. Samo ti si se odzval na peto karto! Človek bi se jezil, ko bi me nazadnje to ne veselilo. Jaz sem namreč še zmirom živ, kljub temu, da so brenčale krog mene že ruske muhe medtem, ko se vi doma, kakor kaže vaša redka pošta, menda že vsi pomrli. In to bi slednjič ne bilo čudno. Človek je ustvarjen za delo, za žrtve, če tega nimaš, segniješ od dolgega časa. Naš trud tu v vojski je bil precejšen, ali človek se konečno tudi tega privadi. Trud in delo pa nam krepi kosti in žile. Danes smo taki korenjaki, kakor še nikoli. Poprej nisem nikoli mislil, da je človek v stanu prenesti to, kar smo prenesli že mi vse. Pa smo bili zmerom dobre volje! Kadar se nas je izmučene lotevala slabost in malodušnost, pa smo zapeli lepo našo slovensko pesem, katera nam je zopet srca ogrela. Kdor je pošten in bistre glave, je lahko zmirom veselega srca! To resnico sem spoznal tukaj. Sedaj se nam godi posebno dobro. Menaže imamo dosti, kruha dosti, tobaka za cel teden naprej in celo kako četrtinko vina nam privošči včasih. Potem naj bi se pa človek kisal! Naša pesem že sedaj doni včasih čez tri gore, a še delj bo, kadar se vrnemo domov kot junaki — zmagovalci. Prej se ne vrnemo! Bodi zdrav!«

LII.

Naša pesem na bojišču.

Viktor Vrankar iz Radeč pri Zidanem mostu, ki je pridelen divizijski pekarni, opisuje svoj položaj takole: »Včasih smo Orl delali zlete in korakali v štiristopih po celo uro. Takrat se mi je vse to zdelo odveč. Danes pa vidim, da to še senca ni bila v primeri z marši, ki jih moramo tu pogosto napraviti. Naša kolona se ustavi, napravimo si šotore in postavimo svoje vojne reči.

Komaj smo gotovi, pa se glasi povelje naprej. Le malokdaj se ustavimo kje za delj časa. Ti mi boš rekel, da je tako življenje za mladega fanta zanimivo, ker vidi vsak dan nove kraje. Je

v tem oziru. Ali v drugem oziru ni, če se pomisli, da moramo vsak čas v drugem kraju delati ležišča in skrbeti vsak za svoje reči pod raznimi okoliščinami. A kljub neugodnostim, ki nam jih povzroča tako pogosto premikanje, smo veseli. Saj se ne pomikamo nazaj, ampak naprej. Rus namreč zelo hitro pobira svojo robo — včasih tega celo ne utegne — in jo briše nazaj, od koder je prišel.

Morda te bo zanimalo, če ti v par besedah opišem en tak marš. Nastanjeni smo bili v vasi O. Nenadoma smo morali svoje šotore podreti in jo mahiniti naprej. Marširali smo celi dan ter se proti večeru ustavili na nekem travniku, kjer smo prenočili. Noči so tu že zelo hladne, ampak kljub temu, da nas je zeblo in smo bili utrujeni, smo zapeli nekaj prav korajžnih domačih pesmi. To ti rečem, naša lepa slovenska pesem je prava tolažba za nas. Če si še tako zmučen, morajo te taki krepki, domači glasovi spraviti v dobro voljo! — Drugo jutro smo marširali naprej. Pred nami se je vila dolga prašna cesta. Toda bilo je kot na semnju! Brez konca in kraja se je vila vrsta za vrsto najrazličnejših vozil. Na eni strani ceste so odvažali ranjence, na drugi strani pa so dovažali težki vozovi tren in municijo. Po sredi pa smo marširali mi in požirali prah, ki se je v celih oblakih vzdigoval nad pokrajino. Na bližnjih gričih je imel sovražnik svoje postojanke in se je pravkar vršil boj zadnjih ruskih čet, ki so se srdito upirale našemu prodiranju. Ko smo prišli mi v neposredno bližino, že ni bilo o Rusu ne duha ne sluha. Samo strjene mlake krvi, razmetana oprava in razorana zemlja je nam pričala, da je ravnokar tukaj kosila smrt goste ruske vrste. — Prijatelj, težko je opisati vojsko v vsej njeni grozoti. Kdo bi preštel črna pogorišča, ki jih pušča za seboj ruska vojska? Kdo grobove, ki krijejo že danes tožne gališke pokrajine? Včasih sem se razburil ob takih prizorih in solza mi je prišla v oko ob nesreči svojega bližnjega. Danes sem neobčutljiv. Trpljenje me ne spravi nič več iz tira, dobrot pa ne uživam takih, da bi me to razgrelo. Samo, kadar se zvečer zberemo slovenski fantje za fronto in vlada na okoli sveti mir ter zadoni iz krepkih grl zvok lepe naše pesmi v tiho noč, samo takrat se po-

vzdigne moj duh zopet v višave in neskončne daljave proti mojemu domu ter se spomnim vas, dragi znanci in bratje Orli. Samo takrat mi zagori v srcu vroče hrepenenje, da bi se skoraj videli. Bog bo dal tudi to! — Pozdrav vsem!»

LIII.

To so ptičil

Koliko je verjeti raznim laškim poročilom, opisuje Orel Avguštin Tome iz Grahovega: »Dragi! Danes Ti hočem opisati malo, kako je »brenčal« laški zrakoplov nad našo vasjo. Tega ne bi storil, ko ne bi bral v »Slovenču« poročilo laškega generalnega štaba, kjer Cadorna poroča, da je laški zrakoplov uspešno obstreljeval postajo Kljuže, jo večkrat zadel ter poškodoval tudi neki most čez Bačo. Jaz sem se smejal, ko sem to bral, kajti postaje Kljuže tukaj sploh ni. Pač pa je tukaj majhna vasica z imenom Klavž, blizu postaje Podmelec, ki pa ni bila obstreljevana. Obstreljevana je le bila naša postaja, a brez vsake škode. Bombe so padale v Bačo. Samo ena je padla na breg poleg mostu, kjer je ubila tri konje in ranila enega moža. V postajo je priletelo le par kamnov ter zdrobilo par šip. Druge ne-reče ni bilo.

Drugače živimo enakomerno življenje. Postal sem neobčutljiv za vse; nobena reč se mi ne zdi več nova. Kadar se povrne ljubi mir, povrne se mogoče tudi duševno razpoloženje. Daj Bog skoraj to! Potem bomo zopet lahko hodili ob nedeljah k sv. maši, kar sedaj tako pogrešamo. Sedaj šele vemo ceniti zlato nedeljsko prostost! Zdrav!»

LIV.

Mladost je pgnala korenine.

Tako draga je Orlom na bojišču, kakor povratek iz srbskega na italijansko bojišče, kakor zdravje in kakor obisk lastnega očeta.

Odbornik goriške podzveze in tajnik goriškega okrožja piše:

»Južno bojišče, 28. VIII. 1915.

Draga moja »Mladost«!

Po enem letu, ko sem mislil, da ne izhaja več, sem dobil v roke tvojo številko 7. in 8. Zelo me je razveselilo, da sem spet dobil »Mladost«, katero sem ljubil izmed vseh listov najbolj. Povem

ti, draga »Mladost«, da to pišem na tebi, in čudila se boš, kako sem te dobil po enem letu. Ko sem mislil, da že dolgo več ne izhajaš, sem te dobil tu v Št. Petru pri Gorici. Poslana si bila za Kat. izobraževalno društvo. Veselje je bilo, ko sem videl očeta. Prišel me je obiskat, ko sem bil tako srečen, da sem prišel s srbsko-avstrijskega bojišča še zdrav. Ravno tako me je veselilo, ko sem dobil tebe, ljubljena mi »Mladost«, v roke. Povem ti, da sem tu na Kalvariji že tri mesece pri dalmatinskih domobrancih, pri katerih služi še precej slovenskih in čeških vojakov. In tako ti pošiljam polno bratskih pozdravov.

Sedaj ti hočem večkrat kaj poročati.

Fovčič Angelj,

bivši odbornik goriške podzveze in tajnik goriškega okrožja.«

LV.

Orli in Italijani. Naročilo »Mladosti«.

Orli ne mislijo toliko na telesno, v srcu je drugo trpljenje. Skupaj bi radi branili mejo pred Italijani. Goriški naš brat piše:

»Slavno uredništvo! — O kako mi je bilo žal, da se nisem nič oglasil v tebi, draga »Mladost«, ko sem tu že tri mesece na tem bojišču. Rad bi ti opisal, ko sem prvi večer dne 24. maja prišel pred naš Št. Ferjan ponoči, in drugi dan, ko sem videl naša brda že s sovražnikom zasedena. — Oh, kako mi je bilo pri srcu. Mislil sem, kje so naši briski Orli. Oh, da bi bili vsi doma, bi gotovo sami šli nad sovražnika, toda naši bratje so povsod. Na vseh svetovnih bojiščih se sedaj bojujejo tudi slovenski Orli. In tudi, ako ne bodo tu briski Orli, hočemo zopet mi osvoboditi one, kateri so pod sovražnikom!

In ti, draga »Mladost«, ostani vedno nam kot naše glasilo, tudi potem ko nas bo mnogo bratov počivalo, ker bomo junaško storili svojo dolžnost. — Pozdrav vsem bratom Orlom junakom na vseh bojiščih! Južno bojišče.

Fovčič Angelj.«

LVI.

Orlovska oporoka preživelim.

Orel Fovčič, bivši tajnik goriškega okrožja in odbornik goriške podzveze, pošilja:

Draga »Mladost«! Ko te po enem letu (13. mesec) spet dobim v roke, (povem, da te imam dosti shranjene doma), dobim en lep dopis v tvojih predalih, namreč »Ob slovesu«, govor brata R. S. In vidim v tem zapisano: »Rešitev je samo ena: Kristus nazaj v parlamente, nazaj v zastope in društva.« In tudi povem vam, večkrat sem mislil: odkod pomoči? In zaključek pride!

Človeštvo nazaj! Obrni se k Bogu iz zemlje!« Dosti smo in bomo, bratje, poskusili to leto. In res! Nazaj k Bogu, Kristusu in treznemu življenju! Brat-ski z Bogom. Pozdrav vsem Orlom na bojiščih in onim, kateri so še doma! —

Južno bojišče. Rg, 23. I. komp. F.-P. št. 76.« Fovčič Angelj.

LVII.

Pri nas je korajža.

V kakšnem razpoloženju prestajajo naši fantje težko poskušnjo, naj svedoči to pismo. Orel škocijanskega odseka piše g. kaplanu:

»Bil sem ranjen 21. junija pri Dobrem dolu. Grozno je bilo tam. Bil sem v bolnišnici v Ljubljani pet dni. Potem me je vlak odpeljal na Štajersko v Bruck. Tam sem bil do 25. avgusta. Ta dan sem se odpeljal v Bad Aussee, kjer sem dobil za 14 dni dopust. Pisal sem Vam večkrat, pa sem zvedel, da Vas ni več v zavodih. Sedaj sem komaj dobil

naslov pri g. Francu. Sedaj pojdem nazaj 17. sept. v Bad Aussee in potem spet na Italijo. Dobro smo jih natepli. — Sedaj pa končam in Vas srčno lepo pozdravim vdani Vaš Vekoslav Zihlerl.«

LVIII.

Kako lepa je v tujini slovenska beseda!

Mladenič, član smledniškega Orla piše iz Judenburga svojemu bivšemu župniku. Doma je hodil na 14 dni k sv. obhajilu, tam pa niti k maši ne more ob nedeljah. Vse je tuje, samo v cerkvi mu je še domače, kamor se zmuzne, kadar more. Pismo z dne 25. 9. slove:

Prečastiti g. župnik! — Za našega gospoda vojnega kurata ne morem zvedeti. Tukaj menda sploh ni nobenega. V nedeljo je prišel vojni kurat iz Knitelfelda. Dopoldne je imel sv. mašo in pridigo — slovensko, pa jaz nisem smel v cerkev, ker smo šli na vaje. Popoldne ob 4. uri je imel slovenske pete litanije. Takrat sem bil v cerkvi. Se mi je zdelo tako lepo, da še nikdar in nikjer tako. Pri maši sem bil enkrat, kar sem tukaj. Zvečer pa vsak večer stopim v cerkev, če sem prost. Tam se čutim prav domačega. Sedaj so nas odbrali za »marschkompanijo«. Čez en mesec, če se kaj ne obrne, odrinemo. Priporočam se Vam v molitev.

Lovro Bačnik.«

DOPISI.

Kranj. Pred vojsko nas je bilo 16 Orlov. Vsi so odšli v boj, samo jaz sem ostal, da Vam to poročam, namreč tajnik. Preden je začela vojna morija, smo nabavili rogove. Šest tromb čaka novih rok, da jih primejo in zberejo vse

od začetka. Izmed šestnajstih smo jih torej poslali cesarju petnajst. Med njimi načelnika Vinko Bonača, ki ga je zagrebela ogrska zemlja. Vaditelj Valentin Fister je bil par dni na dopustu.

DROBIŽ.

Kako umirajo Orli! Ob smrtni uri stopi na dan vodilno načelo življenja. Za 14 dni, 15. do 30. avgusta t. l. je prišel na dopust Ignacij Banič, predsednik telovadnega odseka Orla v Škocijanu pri Mokronogu, redkost med možmi svojega kraja z ozirom na iskreno pobožnost do Marije in pogosto prejemanje svetih zakramentov. Obenem postaven junak. Gre mu torej verodostojnost. Povedal je to-le vojniško dogodbo: »Pri vojaki sem se seznanil z nekim Orlom Strumnijanom od Litije. Postala sva prava prijatelja. Služila oba pri istem od-

delku, pri topovih. Nekoč pa, pripetilo se je, se je razletel top in smrtno ranil tega mojega prijatelja. Ko je revež umiral, je še enkrat zbral moči in zaklical: »Vse za vero, dom, cesarja!« M. Š.

Vojaška vzgoja mladine. »Orel«, vestnik krščansko-socialnega Orla češkoslovenskega, je izšel septembra kot vojaška številka. Pri naša oklic c. kr. domobranskega ministrstva, ki z veliko nujno priporoča vojaško pripravo mladine od 16. leta dalje. Pozivlja za te namene vse mladinske prijatelje. Z oklicem, ki je

izšel en dan prej (14. junija 1915, č. 9577/VII. praes.) na politične urade, poziva vse uradnike, učitelje, logarje, okrajnopolitične uradnike k temu delu. Ministrstvo priporoča telovadbo, šport, turizem, streljanje, gasilstvo in podobno. Za telovadce je izdalo c. kr. domobransko ministrstvo istočasno z oklicem 15. junija 1915 pravila z nemškim in češkim povečevanjem.

Ljudstvo in potrebna prostost. Z lepo primero pojasni hrvaški pesnik baron Maldini, kako postane ljudstvo, če mu ne dajo potrebne svobode, dovolj samouprave, da bi razvilo sile svoji naravi, svojim potrebam primerno. V sužnosti ne more in ne sme uporabljati razuma in volje v lastno srečo. Z uklejenimi rokami ne more graditi verskih in narodnih vzorov. Slednjič pozabi svoje naloge na zemlji, otopi in tudi moč mu oslabi:

»Ko je ptica dolgo v zaporu bila,
več neba ne pomni, oslabe ji krila,
Z ljudstvom isto dela, robstvo neprestano,
le verigo čuti, drugo je neznano.«
Ali z besedilom v izvirniku:
»Kad je ptica dolgo u krleci bila,
zaboravi nebo, oslabe joj krila,
a i narod tako, kad robuje dolgo
osim lanca svoga i ne znade drugo.«

Krščanska Obitelj XVI. 9. 200.

Koliko časa bo Orel živel? Orel je organizacija krščanskih mladeničev. Krščanstvo pa živi iz vere v Kristusa. Toliko časa bo cvetel vsak orlovski odsek, dokler bo dovolj članov v njem, ki jih bo vernost nagibala k delu in žrtvam. Za lastno izobrazbo je treba obojega in pri skrbi za druge. Veselo bo pa življenje v odseku, dokler bo dovolj ljubezni do Njega, ki je središče vere in življenja iz nje. Dotlej ne bodo fantje besedovali: »Ta mi je všeč, oni mi je zoprni«, ampak delali bodo, da postanejo eden po drugem vsi všeč Njemu, ki mu gre najvišja in skupna ljubezen. Znak, odsekih, koder jih je še kaj doma, ne zane da ga ljubijo, je, da ga ne zanemarjajo. Zato po marjati skupnega sv. obhajila, tudi naraščaj ne. Kar je veljalo glede tega prej, naj obdrže odseki tudi zdaj, ko ni od središča posebnih navodil. Zasebno pa večkrat k Njemu. Ponavljamo si Njegove božje besede: »Jaz sem trta, vi mladike.«

A. K.

Družba sv. Mohorja.

Družba sv. Mohorja v Celovcu je ravno kar pričela razpošiljati družbine knjige za leto 1915. Cenjeni udje prejmejo letos naslednji književni dar:

1. Koledar za leto 1916.
2. Mesija, 2. zvezek.
3. Zgodovina c. in kr. pešpolka št. 17.
4. Zgodovina slovenskega naroda, 5. zvezek.
5. Slovenske Večernice, 69. zvezek.
6. Presveta Evharistija (molitvenik).

Kdor je doplačal 80 vinarjev za broš., oziroma 1 K 40 vin. za vezan izvod, prejme:

Trojka.

Družba se bo potrudila, da častiti udje prejmejo knjige kolikor mogoče hitro.

Letošnje knjige se bodo razposlale po sledečem redu:

1. Krška škofija.
2. Razni kraji.
3. Tržaško-koprška škofija.
4. Lavantinska škofija.
5. Ljubljanska škofija.
6. Goriška nadškofija.

Ker je vsled vojske promet na Goriško zelo otežkočen, prosimo vse čč. gg. poverjenike goriške nadškofije, katerim je v sedanjih razmerah omogočeno prejemati tovarnega blaga, da nam po dopisnici naznanijo, po kateri poti in na katero pošto ali železniško postajo naj jim pošljemo družbine knjige.

Vsak družbenik naj prejme svoje knjige v tisti župniji, v kateri se je vpisal.

Na poznejše izpremembe stanovišča se pri tolikem številu družbenikov ni moglo ozirati.

Cenjene gospode poverjenike nujno prosimo, naj z ozirom na sedanje izredne prometne razmere po prejemu »aviza« pošljejo t a k o j po knjige na železniško postajo, da ne bo sitnih reklamacij, ki povzročajo Družbi samo zamudo in nepotrebnih stroškov. Vsem čč. gg. poverjenikom, ki prejmejo po železnici po več zabojev, vljudo naznanjamo, da se nahaja zapisnik udov vedno v zaboju z najnižjo številko.

Vsakemu zavoju so priložene vpisovalne pole Družbe sv. Mohorja za prihodnje leto.

Stroške, katere so imeli čč. gg. poverjeniki za odposlatev denarja in prejem knjig, morajo jim posamezni udje povrniti.

One čč. gg. poverjenike, ki dobivajo svoje knjige neposredno v družbeni tiskarni, prosimo, naj čim prej pošljejo po nje, da nam zavoji ne zastavljajo prepotrebnega prostora.

Družba sv. Mohorja v Celovcu.

Listnica upravnitva. Razposlali smo opomine za zaostalo naročnino. Tudi pri plačevanju disciplina! Denarja v teh časih ne manjka, bolj drugih stvari. Lahko bi rekli: žrtvujemo tudi nekaj za naše ožje namene, ko smo toliko za širše. Vendar naš opomin je skromnejši. Glasi se: plačajmo, kar smo dolžni!

Listnica uredništva. Minuli mesec je prejela »Mladost« nekaj pohval od blagih ljubiteljev krščanske mladeniške organizacije. Naj bo tudi nadalje staršem naših Orlov v tolažbo, naraščaju v spodbudo, dobrotnikom, ki delajo in žrtvujejo po naših društvih, spomin na prestane, ki vžiga k novim načrtom, k sveži gradnji. Kdor za dobro žrtvuje, ne žrtvuje, ampak posojuje, da mu Bog povrne. — Dvigujmo naše glasilo!